

ABONAMENTUL:

Pe un an . . . 28.— Cor.
Pe jumătate an 14.— "
Pe 3 luni . . . 7.— "
Pe o lună . . . 2-40 "

Pentru România și străinătate:

Pe un an . . . 40.— franci

Telefon
pentru oraș și interurban
Nr. 750.

ROMÂNUL

REDACTIA
și ADMINISTRAȚIA:
Strada Zrinyi N-rul 1/a.

INSERTIUNILE
se primesc la administrație.

Mulțămite publice și Loc
deschis co tă șirul 20 fl.

Manuscrisurile nu se în-
napoiază.

Aspern.

— Primim dela o persoană distinsă, care ocupă o înaltă poziție în Viena, acest articol: —

Sunt acum peste o sută de ani de când pe câmpul dela Aspern se lupta geniul puternic al unui popor latin contra armatelor viteze și perseverante, constituite din un conglomerat de popoare de rase heterogene.

Intre aceste popoare viteze, nu ca cel din urmă a excelat un mic popor latin, ai cărui reprezentanți cu bravură și perseverență uimitoare au repetat un asalt după altul spre biserica dela Aspern, până ce în sfârșit au cucerit definitiv pozițiunile de acolo. În modul acesta a produs soarta satira, care lasă să vedem fii unui popor mic latin luptând și eșind biruitori peste frații lor de aceeași gintă. Victoria aceasta a fost un moment decisiv, care a avut în urmă consecvența că marele strateg și maestru al bătăliilor a fost, atunci întâi, constrâns a se retrage, lăsând câmpul de luptă în stăpânirea armatelor austriace, formate din o conglomeratie de neamuri.

Situație analogă vedem în zilele acestea pe câmpia de lângă Aspern. O armată de aviatori de diferită naționalitate își măsoară puterile, ca să dovedească care este cel mai destoinic. Și acum, ca atunci, au venit reprezentanții cei mai buni ai marelui popor latin pentru a susține steagul victoriei față de luptătorii austriaci, care, ca atunci, și acuma sunt sprijiniți de unicul reprezentant al micului popor latin, de Vlaicu al nostru, al cărui „armă” poartă drapelul tricolor cu deviza: „Sub acest steag spre învingere.”

Bărbați competenți, ca locotenent-colo-

nelul din statul major Hoernes, vezi „Românul” nr. 127, și mai multe ziare și-au exprimat părerea în sens favorabil despre monoplanul Vlaicu II, amintind că Vlaicu aplicând cu succes principiul de a concentra din jos greutatea, a arătat și dovedit cu exemplul său calea pe care va avea să fie definitiv deslegată problema aviațiunei.

Vlaicu a sburat Duminecă în ziua primă a concursului aviatic și i-a succes a câștiga, în lansarea de proiectile dela înălțime, premiul prim, față de eminentul francez Garros care a fost clasat al doilea.

În ziua a doua, Marți, o societate mare de români aștepta să vadă iarăș pe Vlaicu, dar n'a sburat, și din multe părți i s'a făcut critica severă, că n'a cutezat să sboare din cauza vântului, deși ceilalți făceau sboruri frumoase.

Să-mi fie permis a explica încâtva ținuta aceasta a d-lui Vlaicu, care nu „de frică”, ci din temere întemiată pentru integritatea aparatului său nu a sburat, văzând havoriile ce au îndurat înaintea ochilor săi alte aparate la încercarea de a se ridica în aer. Vlaicu nu voia să-și expună monoplanul la o astfel de posibilitate, cu atât mai mult că era hotărât a participa în ziua a treia, Joi, la concursul pentru viraj și cercuri mici.

Posesorii celor mai multe aeroplane erau în situație mai favorabilă, având mecanici proprii cu sine și mijloacele convenite, astfel că imediat după o havarie se apucau de lucru și în 2—3 ore aparatul era iarăș gata de sbor. Nu așa e la Vlaicu; nici mecanic propriu, nici banii suficienți pentru executarea eventualelor reparaturi. Trist dar adevărat.

Cerem scuze iubitului nostru prietin că ne permitem a desvâli înaintea publicului mare astfel de intimități, care poate mai bucuros le-ar fi ținut ascunse înaintea ochilor profani ai publicității. Dar să ne erte, suntem de părerea că sărăcia nu e rușine și să ne permită a accentua că poporul român este destul de matur pentru a nu privi chestia aceasta ca o afacere privată, ci ca o chestie comună a neamului românesc, care dacă e în sufletește mare se bucură de triumful geniului unui fiu de ai săi pe câmpia dela Aspern, este hotărât a lua parte și la sarcinile necesare, ca să nu mai ajungă în situația din 25 Iunie, când din lipsa mijloacelor necesare a trebuit să renunțe de a intra în concurs și a trebuit să suferă poate observările mollițioase ale colegilor săi, cărora motivele adevărate ale reținerii nici în minte nu li-au putut veni.

Se vorbește de formarea unei societăți de acții în Viena pentru o fabrică de aeroplane sistem Vlaicu. Dar ar fi nespun de trist că singurul nostru constructor de aeroplane să fi constrâns să-și pună geniul său în serviciul străinilor. Suntem convinși că în cazul acesta dacă nu s'ar interesa forul cel mai competent, adică ministerul de război al României, de chestia aceasta, poporul român e destul de conștiu de însemnătatea problemei și va fi gata de jertfă pentru a pune genialului nostru inventator la dispoziție mijloacele necesare spre întruparea ideilor sale.

Dacă bărbați competenți vor face ceva cătră „Românii din patru unghiuri”, în scurt timp vom vedea idea întrupată.

(V i e n a).

S.....

In mijlocul luptei.

— Episod din războiul italienilor în Africa. —

Un fum sur și gros, de praf de pușcă, învăluia câmpia. Bubuitul tunurilor, răpăitul puștilor era redat cu o putere înzecită de ecoul dealului stâncos și adumbrit de palmieri, pe creasta căruia statul major al armatei cuceritoare ajunsese victorios. Lupta care cu puțin mai înainte se sfârșise cu noroc, din munca îndoită a unei trupe, de data asta se reîncepuse pe câmp cu o infierbântare desnădăjduită și de data asta victoria trecuse de partea dușmanului.

Focul de linie a negrilor care până aci se îndreptase cu un ropot fără de nici o isbândă cătră trupele strinse la adăpost, acuma pricinuia decimări îngrozitoare în armata ce venisă răzlețită. Cavaleria, care prin asaltul ei înspăimântător, pusese pe fugă artileria dușmanului și făcuse neputincioase tunurile bubuitoare, acuma călcându-se supt proprii lor cai se refugiau din fața iureșului amenințătoarelor trupe și din fața ploaiei de gloanțe. Singură artileria se mai ținea bine, și prin focurile neconținute de ghiulele pricinuia devastări ucigătoare în cetele negrilor. Toate astea însă n'au putut ajuta la nimic. Coasta dealului, a cărei ocupare costase atâtea jertfe, a trebuit să fie lăsată în mâinile dușmanului, pentru că în cazul ăsta statul major și cele câteva trupe zeciuite, care urcaser coasta, vreme de o jumătate de oră ar fi fost incunjurate

de cei cincizeci de mii negrii, sfărâmându-le de cătră corpul de armată pus deja pe fugă. Gorniiștii sunau retragerea, care cu toate că era a-coperită de focul neîntrerupt al artileriei, se execută supt goana dușmanului, însă cu niște pierderi nesămuite.

În întreaga tabără, începând dela soldați și până la ofițeri, domnia o deprimare adâncă. Triumfătorul „ura” răsunase cu puțin mai înainte, și cu toate astea ziua se sfârșea cu o înfrângere atât de rușinoasă. Amărăciunea era mare, și toți căutau pricina tragice și neașteptate schimbări de lucruri. Energicul sub-mareșal cită chiar în seara aceea pe toți ofițerii conducători ai trupelor.

Seara la ceasurile 9 s'a întrunit tribunalul de război și a pornit o aspră cercetare, ca să afle asupra cui apăsa răspunderea pentru mișcarea nestrategică neporuncită de statul major, care singură este pricina ca cetele sălbatice ale lui Menelic au luat din mâinile trupelor victorioase ale Majestății Sale Humberto I, victoria deja câștigată.

Toți și-au spus cuvântul, afară de unul singur. Acesta era un colonel de o statură uriașă, cu chipul crunt, și sta drept în fața tribunalului de război, constituit în cortul submareașalului. Sentința o ghicea toți. Era o tăcere de sărbătoare; nimeni nu clintea.

Lumina palidă a lunii lumina împrejurimile, care tot mai clocoteau de vuietul oastei, ca și când ar fi fost năpădite de un roi uriaș de albine

alungate din stupi. Sgomotul reîntregirii trupelor și semnalele acelor ce se căutau una pe alta, se auzia până sus în cort. Podeiul și câmpia din napoia lui, cu strămoșia ce duce cătră largul țării, împrejmuită din trei părți cu munți, căzuse în stăpânirea dușmanului.

Nu era alta de făcut, ori retragerea într-o armată, ori mâne în faptul zilei în această priincioasă situație să primească lupta hotărâtoare.

Trupele lui Menelic ajuseseră doar într-o poziție neînchipuit de priincioasă. Dorobanții erau puși la adăpost, cavaleria putea da navală fără să i-se pună vre-o piedecă și mai înainte de a se fi pricinuit vre-o stricăciune și peirea; artileria de pe coasta podeiului reluat, putea în bună măsură să-și stâlcească claie pe grămadă. Toate aceste avantagii li-ar fi asigurat lor victoria, dacă n'ar fi pierdut măcar podeiurile și dacă le pierdu, vinovat nu era decât colonelul singur singur.

Toți se gândiau la asta și se uitau fără nici o nădejde în fața luptei de a doua zi. Lipsa chiar și entuziasmul. Fără voie, numai la poroc se mai supunea armata desnădăjduită. A învinge era ceva cu neputință. Iar Baratieri cu grosul armatei era încă departe.

Deodată ofițerii tresăriră din melancolia lor, inima începu să li bată cu putere și reținându-și respirația ascultară la împunătorul sub-mareșal care spărgând liniștea se adresă cu o voce tănoasă cătră acuzat:

—Domnule colonel! Dta ai făptuit o așa

Pentru „Unirea”. Foaia bisericească-politică din Blaj „Unirea”, după șovăiri îndelungate, a găsit în sfârșit curajul să scrie despre ceea ce scriam noi în 20 Iunie sub titlul „Pe sub furcile caudine” și curajul acesta, mărturisim, e în adevăr în deajuns de mare ca să poată scuza întârzierea. „Unirea” scrie foarte frumos și foarte energic. Iată, de pildă:

„Românul” se năpustește în chip nemaipomenit de aspru contra celor 16 clerici uniți dela Orade, cari au preferit să-și jertfească cariera, (făcând examenul?) decât să-și părăsească limba... serie cu o nemai îndatinată răutate... mai ales contra Preasf. episcop Demetriu Radu al Orăzii... Călăuzindu-se de o știre apărută în fițuicele dela Orade, — cărora de altădată nu li-se dă nici un crezământ (faptelor rigide nici un crezământ?) — „Românul” alarmează întreaga suflare românească... grămădind hule și insulte cu nemiluita asupra episcopului Radu... redactorii dela ziarul partidului, au aflat ocazia binevenită să descare asupra episcopului dela Orade tot veninul, pe care se vede că de mult îl adunaseră împotriva lui, — au dat de un binevenit prilej de răfuire pentru cine știe ce vini închipuite... lipsește respectul și sinceritatea în toate manifestările noastre publice... abia așteptăm ceasul ca să ni-se dea prilejul să-l hulim, ca din gura cortului. Și atunci uităm toate considerațiile, nu ne mai gândim la nimic, nu cumpănim nimic, ferim clipita care ne-a oferit delicioasa ocazie de a ne vărsa veninul ad libitum... („Unirea” spune aici că a aflat „adevăratul adevăr” că clericii din chestiune — nu și Bonea și alți șase rămași consecvenți, observăm aici noi — au fost numai (!) examinați „fără nici o umilire”)... Să știe frații dela „Românul” — continuă apoi — că și publicului cetitor și mai ales lor și-au făcut un rău serviciu cu publicarea aceluia articol și nu-și uite că „Tribuna” a trebuit să cadă chiar pentru astfel de articoli personali.

Suntem curioși dacă „Unirea” i-a făcut părintelui Dr. Demetriu Radu un bun serviciu cu o astfel de apărare? Or, crede „Unirea” serios, că noi suntem în cazul de față cei lipsiți de „respect și sinceritate”? Noi, cei „plini de venin”... bucură să „ni-l vărsăm ad libitum”? Noi, cei în „gura cortului”? Noi, ceice „ferim clipita” acestui dureros prilej — ca să nu zicem cum am putea pe drept cuvânt — noi, ceice își răsuflesc veninul „adunat”? Or, vrea „Unirea” să reimprespătam o pagină de-o atât de tristă actualitate și s'o ilustrăm cu alte fapte decât cele semnalate?

Noi ne vom stăpâni de astădată și nu ne vom da în spectacol cu bolnava irascibilitate ce ni-se arată. Suntem convinși că numai această bolnavă irascibilitate a putut să descopere în orice șir al articolului nostru împicinat intenții de răutate și numai această tristă meteahnă i-a întunecat „Unirii” ochii, de n'a putut să vadă în articolul nostru durerea, — cu mult mai sinceră și mai adâncă, decât să ne fi dictat tăcerea...

Or, crede „Unirea” că cu ieșiri atât de spec-

taculoase poate să ne intrice în exercițiul misiunii noastre? Poate să sugrume glasul criticii, când critica se face în numele supremelor și bineînțeleșelor noastre interese de viață națională? Nu-și dă seama, că dacă ne vom prăbuși făcându-ne datorii, dimpreună cu noi va cădea întreg neamul? Cât de mohoriți trebuie să fie ochelarii cari au putut să-i descopere articolului nostru un caracter de ură personală! Or, în lupta noastră pe viață, pe moarte, pot să existe persoane sacrosancte? Pot să cadă în planul al doilea interesele noastre de existență națională?

Dar nu continuăm, — deși simțim, că renunțând la o lămurire definitivă și bărbătească a acestei mari chestiuni, poate lipsim pentru întâia oară dela datoria noastră... Și vom mai aștepta...

Un nou atentat. Aflăm din ziarele unguerești, că ministrul de instrucție contele Zichy a făcut un formular ungueresc obligativ pentru certificatele ce vor primi de-acum toți școlarii absolvenți de 6 clase elementare. Formularul e imprimat cu cele trei culori ale statului ungar și are o rubrică, în care condiționează liberarea certificatului dela cunoașterea suficientă a scrierii și vorbirii pe unguerește. Ziarele unguerești spun că aceste formulare vor îndreptăți numai, pe cetățeni, pentru dreptul electoral, în baza apropiatei reforme. Intenția este evidentă: excluderea dela drepturi a neamurilor nemaghiare, pentru că superioritățile noastre școlare nu-și vor putea da învoirea pentru un formular ungueresc.

Noi, așteptăm să vedem până unde poate să-i împingă beția șovină. În cele din urmă tot spre prăpastie îi poartă...

Un congres al funcționarilor administrației. Sub conducerea fostului ministru Wekerle, reprezentanții funcționarilor administrativi din întreaga țară se vor întruni în congres peste câteva zile, în Tatra. Cu acest prilej ei vor dezbate chestiuni de interes administrativ și în special chestiunea reformei administrative, semnalată încă de contele Kuen-Héderváry. Ziarele unguerești, în frunte cu „B. H.”, așteaptă ca funcționarii să ceară guvernului o reformă, care — fără să lărgească sfera de influență a guvernului — să-i facă pe funcționari independenți de voința populației alegătoare. Cu alte cuvinte: funcționarii să nu mai fie aleși de români în ținuturile românești, ca să poată reprezenta și cu mai multă liberțate „ideia”.

Situația politică. Camera a fost ieri ajurnată — după cum am anunțat — prin autograf regal, până în 17 Septemvrie n. Contele Tisza a dat cu această ocazie expresie speranței sale, că până la toamnă spiritele se vor calma, revenind într-o alvie mai normală. În cele dintâi ședințe dela toamnă se vor face alegerile delegaților și guvernul va prezenta, probabil tot atunci, proiectul reformei electorale, precum și budgetul viitorului exercițiu.

Peste vară atât opoziția, cât și guvernul vor face o întinsă propagandă prin întruniri publice și broșuri volante. Se așteaptă o scrisoare deschisă a contelui Tisza către alegătorii săi din Arad.

După alegerea noilor delegați, camera va fi iarăș ajurnată până către mijlocul lunei Octomvrie. În restimp se vor întruni delegațiile și vor vota budgetul resorturilor comune.

Atragem atenția intelectualilor români asupra zecilor de mii de foi volante pe cari guvernul le-a tipărit românește și le răspândește pretutindeni, încercând amăgirea poporului nostru. — După cum am mai spus, asupra situației politice ce ni-se creiază pentru toamnă vom reveni, de îndată ce multe chestiuni românești de actualitate ne vor da răgaz.

Esplicarea prosperității.

(H) Care să fie cauza prosperității economice a României, dezvoltate într'un timp așa de scurt într'un chip atât de fenomenal, cum am arătat printr'o schițare scurtă, dar foarte elocventă prin faptul că nu coprindea decât date, cifre, autentice, controlabile și indiscutabile?...

Mai întâi, firește, cade sub aprecierea și sub judecata fiecăruia faptul: de doisprezece ani încoace, România n'a mai trecut prin ani de criză agricolă; de doisprezece ani, recoltele au fost întotdeauna peste mijlocie, și unele foarte îmbelșugate, — iar anul acesta se anunță ca excepțional printre anii excepționali. — Aceasta e una, — lucru ce pot să

faptă care n'are pereche în strategie. Pe baza planurilor corecte ale statului major de sub conducerea mea și pe baza minunatei comande victoria era deja în mâinile noastre. Dta însă ai făcut o mișcare strategică atât de nefericită care prin nimic nu se poate justifica și prin aceasta ai făcut o greșală care chiar unui ofițer tânăr i-ar folosi spre rușine. Te degradez! Iar tribunalul de război își va face datoria.

Colonelul, fără să rostească un cuvânt măcar, își descinse sabia, și i-o dădu în mână.

Toate privirile erau îndreptate către acuzat, care cu vocea tremurătoare ce nu se împăca de loc cu ținuta lui majestoasă și chipul aspru, însă pe care nu și-a putut-o stăpâni, șopti:

— Domnule sub-mareșal, asupra mea apasă cea mai mare răspundere asupra celor ce se întâmplă în regimentul meu, ca atare verdictul tribunalului de război mă va lovi după merit. Degradarea este nedreaptă totuși, pentru că nu eu sunt pricinătorul acelei mișcări strategice, atât de neputincioasă.

— Cum — întrerupse sub-mareșalul — în regimentul dtale poate să comande și un altul fără ordinul dtale?

— Nime n'o poate face asta, domnule sub-mareșal, de data asta însă, din pricina negânditei însuflețiri a unui tânăr ofițer al meu s'a întâmplat. Fără să fi avut poruncă dela mine s'a aruncat cu soldații săi asupra dușmanului ce se retrăgea și prin însuflețirea sa războinică a răpit

cu el întreg regimentul, din care pricină s'a iscat fatala nenorocire.

— Cine-i acel ofițer?

— Marchizul Giuseppe de Palmerino, sublocotenent în a șasea companie a regimentului meu....

— Fiiu-său!... șopteau fără să vrea ofițerii din cort.

Chipul sub-mareșalului o clipă s'a schimbat. După aceea și-a recâștigat cumpătul și cu vocea tunătoare porunci:

— Pe acest sublocotenent să mi-l aduce-ți aici.

Porunca i-se împlini numai decât. Sublocotenentul, care știa despre ce-i vorba, își întovărășise colonelul și adăsta lângă cortul părintelui său, ca să fie citat și el.

Intovărășit de doctorul regimentului pășia în fața tribunalului de război. Chipul îi era palid ca de moarte, dar nu de teamă, o baionetă a dușmanului îl rănisese în coastă. Rana nu era adâncă, însă i-a pricinuit o pierdere grozavă de sânge. Cu privirea rătăcită s'a uitat împrejurii, în vreme ce se desfăcea din brațele doctorului.

Oițerii priveau tăcuți la scena asta. Pe sub-mareșal îl covârșise o agitație puternică când și-a aruncat pe furis privirea asupra feciorului său rănit. A trecut minut după minut, preumblându-se de colo-colo și prefăcându-se că nu bagă de seamă că a venit.

În cele din urmă și-a recâștigat sângele rece.

S'a oprit în fața fiului său și cu vocea aspră, cu privirea străpungătoare i-a zis:

— Dta ești dar sublocotenentul, care cu o ușurință păcătoasă ai năruit victoria oștirilor noastre. Știi oare că pentru faptul acesta pe care l'ai pricinuit, chiar dacă vei avea zece vieți, cu toate zece ai să răspunzi?!... Ce te-a îndemnat la fapta asta nenorocită?

În locul lui însă răspunse doctorul regimentului:

— Domnule sub-mareșal, sublocotenentul a pierdut o groază de sânge; nu poate...

— Tot una mi-i — i-a țipat înaltul comandant — să vorbiască chiar dacă ar muri vorbind.

Sublocotenentul de-abia șoptind începu:

— „În pozițiile noastre lesnicioase și sigure a doua zi am fi putut secera o victorie sigură. Pe dușman l'am fi putut împușca unul peste altul, iar nouă de-abia ni-s'ar fi pricinuit ceva pierderi. Părerea asta era a tuturor. Când apoi dușmanul a început să se retragă, iar Ras Macommen dus spre acoperirea retragerii trupele lui, odihnite, mi-a venit în gând că atunci era momentul, ca întreaga putere a dușmanului s'o nimicim chiar astăzi. Dacă aș fi putut lua cu mine din vreme regimentul, brigada, și dacă am fi ajuns acolo mai înainte ca fugarii să se fi oprit și i-am fi putut alunga înspre Ras Macommen, cu ei am fi spulberat de pe picioare cele douăzeci de mii de oameni ai acestuia...”

știe, și știu, mai mulți; altul, pe care-l știu mai puțin; dar care, cu toate acestea, este din domeniul lucrurilor ușor de cunoscut, și cunoscute, este că în timpul din urmă prețul cerealelor, în târgul lumesc, a fost și e în continuă urcare. Idealul producătorului: recoltă îmbelșugată, prețuri mari, a fost atins de vre-o câteva ori de producătorul agricol român, — vrem adecă să zicem *din România*.

Anul acesta, e probabil ca prețurile să nu se mai mențină tocmai la aceeași înălțime deși sunt și păreri mai optimiste. Recolta României va fi bogată, — dar sunt recolte bune și în alte părți, sunt aproape pretutindeni. Un specialist spune: — „Concurența României în piața cerealelor este mai întâi Rusia; pe urmă vine Argentina. În amândouă aceste țări recolta este abondentă. Au dispărut din piața cerealelor Statele-Unite, cari au ajuns să esporteze foarte puțin, a dispărut și Ungaria, care din țară de esport a devenit în anii din urmă țară de import, iar anul acesta, dacă nu va importa, dar probabil că nici nu va esporta... Totuși, pentru anul viitor este probabil că prețurile nu se vor menține...”

Insemnăm acestea, pentru că din ele se pot lua mai multe științe ce fără îndoială vor interesa și pe cetitorii ziarului nostru. — Dar, ca să ne întoarcem de unde am pornit, întrebăm: Se poate oare, în tot cazul, ca să se esplice prosperarea economică a României, prosperare al cărei tablou l-am schițat, după date și cifre pozitive, într'un număr trecut al ziarului nostru, — numai prin faptul unei succesiuni de ani agricoli buni și a unei întâmplătoare urcări a prețului cerealelor?

Nu, desigur că nu. Este și aceasta. Dar pentru ca valoarea pământului, în trei ani, să se ridice la îndoit, — pentru ca toată viața economică să ia o desvoltare și un avânt așa de mare, — pentru aceasta trebuie să mai fie nevoie de ceva, — de ceva mai consistent, mai de îndelungă și statornică influență.

Și este în adevăr. Acelaș economist pe care l-am citat mai sus, spune: — „Prosperitatea a început în România în momentul când țărani s'au apucat să samene și dânsii grâu. De mare însemnătate, în această privință, este felul învoelilor agricole. Invoiala

care se face în dijmă, unde așadar țăranul participă la beneficii, cultivă pământ pe socoteala sa proprie, — îl mai învață să ia pildă dela proprietar și arendaș, ca să facă o cultură mai rațională... Acolo unde invoiala se face în bani (mai mult în Moldova), țăranul se împrumută de cu iarnă și muncește vara ca să se plătească de datorie, — apoi repetă mereu aceeași operație care îl menține în sărăcie...”

Va să zică: restrângerea felului din urmă al muncii, al producției agricole, — apoi, concomitent, îmbunătățirea culturii agricole peste tot în țară. Rezultatul: „altă dată 7 hectolitri la pogon era o producție satisfăcătoare; astăzi, recolta multămitoare este de 10 hectolitri la pogon”, — aceasta în mijlocie, și deci multămită numai îmbunătățirilor în cultura agricolă, faptului că se cultivă mai rațional și că „țăranul însuși lucrează mai bine pământul și produce mult mai bine...” A învățat dela proprietar, da, — dar că a știut și a putut să învețe, aceasta este de mare, de hotărâtoare însemnătate.

Aicea intră o observație a unui alt economist: Mișcarea cooperativă sătească din România, crearea aceea de Bănci populare, care în aceeași măsură nu s'a mai văzut nicăierea ca în acea țară, — a ușurat foarte mult țăranului, prin asociație, fericita imitare care ridică astăzi obștiile la acelaș nivel de producție, de progres agricol, la care a putut ajunge, prin mijloacele lui, ori și care mare agricultor.

A fost ca un fel de zăgaz ce s'a rupt; și deodată, prin aceasta, s'au dovedit calitățile extraordinare, și în ordinea economică, ale țăranului român. Iată-l la Banca lui populară cruțător, prudent, chibzuit; iată-l exact la îndatoriri și iată-l priceput la munca rodnică. — gata să priceapă și să primească orice învoire rațională, aplicându-o cu dibăcie și trăgându-i foloasele cu bunul cumpăt proverbial al neamului...

Apoi aceasta este, în cele din urmă. Este materialul acesta prețios, care dacă n'a venit mai curând să-și dea roadele, a fost numai fiindcă era ținut în loc, de o organizație poate prost chibzuită dela început, — în toț cazul

învechită, ne mai corăspunzătoare vremilor și oamenilor.

— „Pământul al celor cari îl muncesc!” — în înțeles și de muncitor cu mâinile și de muncitor cu mintea, de proprietar, care însă să se intereseze de proprietatea sa, — cu o asemenea deviză se va face încă mult în țara românească. Inlăturarea *trântoriei*, și apăsătoare și intermediare, — aceasta va face ca avântul acesta uimitor de propășire al țării românești să nu se mai oprească, să-și țină sborul înainte, până la culmile posibilității.

Căci aci este — încă — isvorul prosperității, în România, — în *agricultură*; și aceasta este cheia ce singură poate să deschidă largi porțile acestei revărsări de bună stare și bogăție obștească — *țăranul*.

† Ion Luca Caragiale.

In jurul morței lui Caragiale.

M. S. R. Carol aflând de moartea lui Caragiale a telegrafiat ministrului țării la Berlin, însărcinându-l a prezenta înaltele Sale condoleanțe familiei ilustrului defunct și să depună în numele M. Sale o coroană, pe corpul neînsuflețit al lui Caragiale.

Poeta-Regină Carmen Sylva care se află la Constanța a fost adânc impresionată când i-s'a făcut cunoscut neașteptata și dureroasa veste a morței genialului Caragiale. Carmen Sylva, — din ale căreia opere Caragiale a tradus multe nuvele — a telegrafiat ministrului țării la Berlin, însărcinându-l a prezenta înaltele Sale condoleanțe familiei ilustrului defunct și să depună în numele M. Sale, o coroană pe corpul neînsuflețit al lui Caragiale.

— Caragiale a fost tradus și în limbi străine. Astfel acum câțiva ani a apărut în traducere franceză drama „Năpasta” iar în colecțiunea populară „Reclam” din Lipsca a apărut o serie de nuvele în frunte cu nuvela „Păcat” („Sünde”). Foarte multe nuvele și schițe au apărut în traducere în revista „Din limbi străine” ce apărea la Stuttgart și în care s'au publicat traduceri din Delavrancea, Vlahuță, Sadoveanu ș. a.

Sublocotenentul își înalță trupul, cu privirea infocată și vocea plină de patimă urmă:

„...un singur dor am avut, căruia nu m'am putut opune... Am vrut să exploatez situația, pe care afară de mine nime n'a putut s'o cunoască, am vrut să nimicesc tabăra dușmană în întregime, am vrut să fac completă gloria Italiei în ziua asta... Mi-am comandat trupa la atac de bajonetă, trupele celelalte una după alta le-am văzut venind după mine și pe buze cu strigăte de învingere am ajuns în coasta dușmanului. Soldații noștri ca un potop s'au asvârlit asupra dușmanului, cea dintâi linie a cetelor lui Ras Macommen se clătina, toate se prefăcură într'o masă chaotică și eu începusem se cred în izbânda întreprinderii mele. În clipa aceea am văzut însă, că oamenii mei, unul după altul se opreau în loc, auzeam țipete, mă chemau pe mine, și când mă uit îndărăt văd că între noi și armată dă navală în flanc un roi negru ce părea fără sfârșit: erau trupele ajutătoare a lui Ras Macommen, care veniseră dela Aduo. Numai atâta timp am avut, ca pe căi pitite să alerg înapoi, în timpul acesta negrii se așezau în șiruri, căpătau îndrăzneală, răpiau cu ei întreaga tabără; în felul acesta am adus în spatele meu primejdia gata pentru oștirea noastră. Imi recunosc greșala... Condamnați-mă, domnii mei.

Apoi tăcu. Ofițerii îl ascultară cu o plăcere mută și se uitau la el ca la un om ce-și plătește tributul vieții cu însuflețirea și dorul de războire. Legile marțiale nu cunosc milă. Și tinerul sub-

locotenent pe care plumbii dușmanilor l'au cruțat, trebuia să fie acum ucis de proprii lui soldați.

Tribunalul de război se retrase și după o scurtă consfătuire aduse verdictul.

Toate privirile în clipa asta, se îndreptau către tată. Submareșalul asculta cu o ținută mândră verdictul de moarte, după cetirea căruia grăi cu o voce metalică, răsunătoare:

— Verdictul corespunde legilor marțiale. Dacă a-ți fi judecat în altfel, v'ași acuza de părtinire. Acuzatul este un om ușuratic, care prin neserioasa sa însuflețire zădărnicește izbânzile muncii socotite cu plan din partea mai marilor săi. Ce s'ar alege de armată dacă va avea astfel de ofițeri, cari cu călcarea poruncilor serioase bizuindu-se numai pe nădejdele crerului lor infierbântat, aduc în spatele lor propriu, primejdia gata pentru oaste? Însuflețirea trebuie să fie în rindul copiilor, ofițerul însă trebuie să judece, să țină socoteală de câștigul ce-l poate aduce un pas bine făcut.

Submareșalul tăcu. Toți din cort admirau în tăcere, mărirea tăriei sale sufletești. Dar în vreme ce vorbea astfel, vestind asprime și neîndurare, în inima lui se da lupta grozavă între datoriile sale și simțemintele lui de tată. Hotărât era, că dacă fiul lui nu făptuia greșala asta, lupta era câștigată și ar fi adus noi lauri la cununa învingerilor sale de până aci. Iar prin pierderea acestei lupte gloria tuturor învingerilor sale se spulberau în vânt... E drept, că încă nu-i totul pierdut. Cu toate că vor avea de muncit

strasnic, cu toate astea putința învingerii nu-i cu totul îndepărtată. Dar se va putea el oare bucura cu adevărat, de învingere, dacă pe fiul său îl împușcă?...

În clipa aceasta doi ofițeri intră în cortul mareșalului. Doi ofițeri tineri din al șaselea regiment, care veniau, înainte de întărirea sentinței să ceară milă pentru nefericitul lor camarad condamnat la moarte.

Submareșalul li-a ascultat cererea, după aceea li-a răspuns:

— Mi-aș călca datoria dacă ași asculta de ruga dvoastră. Verdictul nu-l schimb, tot ceea ce pot face însă e numai atât: să amân pentru 24 de ceasuri executarea ei. Măne vom avea o zi grea, să se distrugă, ori să-și caute moartea... Și dacă vom învinge...

— Vom învinge, strigară deodată, cu însuflețire, cei doi ofițeri.

Încă din zorii zilei tabăra se puse în mișcare. Din nou bubuiau tunurile de se clătina coasta dealului învăluit de fum. Părăitul puștilor se pierdea în larma pământului pricinuită de turbatul asalt al cavaleriei. Și într'o ploaie de gloanțe, într'un șiroi de foc, da navală pretutindeni în cele dintâi rinduri tinărul sublocotenent rănit, căutând și împărțind moartea. Și unde lupta era mai înversunată, pe acolo sbura cu calul său sălbatic, cărunț sub-mareșal, neținând seama de bătrânețele sale, disprefuind moartea ce din miș-

— Primul debut al lui Caragiale, ca dramaturg, a fost cu traducerea piesei „Roma Invinsă” de Parodi, traducere în versuri — piesă în care dna A. Romanescu a avut prilejul să-și manifeste toată puterea artistică.

— Prima publicație dirijată de Caragiale a fost aceea pe care a scos-o în timpul războiului dela 1877; era o revistă satirică intitulată „Claponul” care nu se găsește în arhivele universității din Iași.

Acum 10 ani și mai bine când se făceau expropriile în Piața Unirei și s'a dat forma definitivă pieții, Caragiale care doria să se stabilească la Iași, plănuia să se facă berar cum a mai fost și să iee în arendă localul „Berăriei Unirea” acum „Azuga”. În acest scop el se adresă dlui Popa Radu actual controlor la administrația financiară Iași. Caragiale zise atunci dlui Popa Radu pe care îl cunoscuse la București.

— „Mai las-o dracului de slujbă și hai să facem o berărie, stăm câțiva ani la Iași, trecem apoi la Botoșani de acolo în altă parte și pe urmă ne odihnim!”

Ideia lui Caragiale n'a putut însă reuși și astfel Iașul a fost lipsit de fericirea de a-l număra printre locuitorii săi.

Ultima lui vizită la Iași.

„Opinia” descrie în chipul următor ultima vizită a lui Caragiale la Iași:

„Pentru cea de urmă dată — vai! — maestrul a fost în Iași în Aprilie și stătuse între noi două zile, împreună cu fiul său, Matei. Venise să prezinte pe fiul său colaboratorilor principali ai „Vicței Românești”, și să le citească mai multe poezii ale fiului său, cari au și apărut în acea revistă.

— Pentru asta am venit la Iași, spunea Caragiale unui redactor al „Opinieii”. Cred că fiul meu are talent și țin să debuteze în cea mai mare și cea mai puternică revistă literară a țării.

Acei cari l'au văzut pe Caragiale, cu prilejul prezenței sale în Iași, au putut constata, că maestrul a îmbătrânit repede. Dar nimeni n'a putut bănui, că peste puțin țara va avea să deplângă

de puști pândiau asupra-i, învârtindu-și eroic sabia și cu o înflăcărată însuflețire strigând:

— După mine, copiii mei, să învingem ori să murim!...

La ceasurile cinci după amiază, erau iarăși în stăpânirea podeiului, iar seara la 7 corturile cartierului general erau deja pe podeu...

Erau ceasurile opt, când în fața sub-mareșalului se prezintă din nou doi ofițeri.

— Venim să cerem grațiarea sublocotenentului marchiz Giuseppe de Palmerino.

— Chemăți aici pe sublocotenent!... strigă înaltul comandant.

Adjutantul nici nu se depărtase mult, când pe neașteptate intră colonelul.

— Ce vești aduci despre fiul meu? îl întrebă sub-mareșalul.

— A luptat ca un leu. Insuflețirea și eroismul său a făcut minuni.

— Convocați generalii și ofițerii statului major, compuneți consiliul de grațiare, și dacă prin vot secret îl veți grația cu toți, fie... zise comandantul.

Colonelul făcu însă un pas înainte:

— Pe sublocotenent în ultimul moment l'a ajuns nenorocire de moarte; i-s'a deschis rana, sângele i-s'a scurs pe nesimțite și când lipsit de puteri a căzut de pe cal, un dușman s'a întors înapoi și i-a dat o lovitură mortală la cap. Înainte cu un sfert de ceas și-a dat sufletul... cel din urmă cuvânt i-a fost:

— Trăiască Italia!

— Trăiască! se auzi vocea tunătoare a sub-mareșalului, iar din ochi două lacrimi i-se scurgeau lin pe chip la vale.

Trad. de C. Georgescu Muntean.

dispariția celui mai mare prozator al României. Caragiale vorbea din contra despre viitor: despre o piesă de teatru pe care avea s'o prezinte în August, comitetului teatral din București și despre viitoarele sale legături mai strinse cu Iașul; hotărîse să aducă pe fiul său la Iași să facă dreptul și să fie astfel, mai des în Iași”.

Relativ la împrejurările în cari a murit marile nostru dramaturg, corespondentul nostru din Berlin ne trimite următoarea telegramă, cuprinzând amănunte culese din gura membrilor familiei:

Charlottenburg, 28 Iunie. — Familia îmi comunică cum că Caragiale nu era bolnav. Autopsia a constatat că moartea a avut loc Sâmbătă dimineața, la orele 5. Cauza morții ar fi artero-scleroza complicată cu o boală de inimă. Corpul ilustrului defunct a fost expus în biserica din apropierea locuinței. Mâne sosesc aici d-nii Delavrancea, Vlahuță și Gherea.

Presa străină despre Caragiale.

— „Budapesti Hirlap” publică un interesant articol asupra lui Caragiale și relevă meritele acestuia în literatura românească. Ziarul aminteste că drama lui Caragiale „Năpasta” a fost reprezentată acum câțiva ani cu succes pe scena teatrului popular din Budapesta. Acum două luni Caragiale s'a oprit la Budapesta. Împreună cu deputatul Mihali și cu fostul deputat Lucaciu, Caragiale s'a dus la ministrul de interne și i-a cerut permisiunea să-l viziteze pe Goga în închisoare. Societatea teatrală română din Năsăud plănuise pentru Joi o reprezentație festivă cu ocazia iubileului de 60 ani al maestrului. Serbarea va avea acum caracterul unei solennități funebre. Un profesor al gimnaziului român de acolo va ține o cuvântare, un necrolog. Se va reprezenta apoi drama „Năpasta”.

O epistolă a lui Caragiale către d. Al. Ciura.

Vineri 8/21.

Iubite amice Ciura, până la revedere, tocmai înspre iarnă, primește deocamdată călduroase salutări și mulțumiri pentru volumul, ce mi-ai trimis. Nu i-am tăiat încă foile: ai răbdare până să ne vedem și nu te teme, prea smerite ucenic, cum nu mă tem nici eu că va trebui să fiu aspru. Te cunosc, că ești o calță vrednică, de care poate fi mândru orice meșter cinstit, chiar în vremuri de cinstire a meșteșugului, nemite în vremea noastră — de cărpăcerie — când ciubotarii croiesc nădragi și croitorii tâlpuiesc ciubocate, spre gloria „culturală” a rurarilor cis și transcarpatini.

Îți urez petrecere frumoasă în timpul verii. Să ne mai vedem sănătoși și cu voie bună la Blaj!

Dumnezeu cu dta și cu ai dumitale.

Vineri 8/21. VI. 1912.

devotat frate mai bătrîn

Caragiale.

(Srisoarea a fost scrisă cu o zi înainte de moarte.)

O coincidență interesantă face ca în momentul când toată țara jelește moartea celui mai mare scriitor al ei, Caragiale, teatrul „Varietés” din Paris să joace o dramă într'un act intitulată: „Un soir de Pâques”, care nu-i decât versiunea foarte puțin alterată a nuvelei „Făclia de Paște” a maestrului. Drama e prezentată ca o legendă românească și a fost scrisă de dnii Albert Keim și Alfred Grognon. Când societatea scriitorilor dramatici din Paris cere stricta aplicare a convenției literare dintre noi și Franța, perceptându-ne tantieme chiar pentru adaptările literare după „spiritul” francez, autorii dramatici francezi dau dovada de cea mai desăvârșită lipsă de scrupul, în chipul cum își aproprie scrierile românești folosindu-se de ele fără măcar să menționeze din ce sursă au luat subiectele. Dnii Keim și Grognon, autorii (!) acestei piese, n'au avut măcar delicata atenție să pomenească numele autorului de a cărui operă s'au servit. Aceasta e o pildă pentru noi și autoritățile noastre, ca să nu fim atât de scrupuloși în execuția convenției literare, când e vorba de operele celor ce ne sfertesc drepturile noastre de autori.

Societatea scriitorilor români va adresa teatrului Comedia din Paris o protestare împotriva reprezentării piesei „O seară de Paști”, fără indicarea numelui autorului. Această piesă e luată după „Făclia de Paști” a lui Caragiale pe când, în teatrul francez, se spune că e după o legendă românească.

Amintiri despre Caragiale.

Retrăesc orele de plăcere și desfătare sufletească, cari mi-a fost dat să le gust prin Caragiale, în atmosfera de caldă ospitalitate a casei sale, în sălile redacției noastre sau la un pahar de vin generos. Ori unde te întâlneai cu dânsul erai sub farmecul personalității sale; spațiul se umplea de o atmosferă simpatcă, înălțătoare și plecai reconfortat, satisfăcut sufletește și înțelegând tot adevărul vorbeii că amicitia unui om mare este o binefacere a lui Dumnezeu.

Vroi să-mi reamintesc câte ceva din Caragiale. Fizicește îl văd înaintea ochilor în ori ce clipă vroi; sufletește îl simt numai, căci pentru a-l cuprinde cu judecata,.... durerea mi-e prea mare și eu sunt prea mic... E puțin ce pot spune aci și ar trebui să am darul lui de a exprima gândurile, pentru ca să pot povesti despre dânsul cum ar merita.

Era în casa lui Caragiale la Berlin. De față maestrul cu familia sa, marile nostru Gherea, care acum 25 de ani a arătat cine a fost Caragiale pentru literatura română și, subsemnatul cu familia sa.

Se discuta despre literatura noastră modernă, mai ales despre supraproducțiunea poetică de care suferim și care prin șuvoiul de vorbe ce revarsă fără sfârșit, încacă ori și ce gândire.

Caragiale ilustra cu ironia sa fină aceste adevăruri și arăta cât de ușor este să produci asemenea literatură. În fața noastră el compuse o poezie, impecabilă ca formă, — dar cu ce lipsă de fond!... Atât de lipsită de fond, încât autorul se amuza s'o citească ba de sus în jos, ba de jos în sus, ba să înceapă cu o strofă din mijloc pentru a le recita apoi pe celelalte într'o ordine ad-libitum, — și totuși poezia rămânea poezie.

Și cehaz făcea Caragiale, și ce haz făceam noi cei de față!...

Caragiale își scria lucrările sale cu o caligrafie impecabilă. Estet în toată puterea cuvântului, el nu credea că un om mare, trebuie să scrie numai decât urât, ci era convins că trebuie să scrie frumos. Și Caragiale scria frumos, în ambele senzuri ale acestui cuvânt: frumos ca stil și frumos în ce privește caligrafia. Transcria o lucrare de zece și de douăzeci de ori și de fiecare dată dădea aceiaș îngrijire caligrafiei. Nici în scrisorile particulare nu neglija scrisul și fiecare literă trasă de mâna lui mărturisește de gustul său pentru frumos.

Când vre-un autor mai tânăr îi prezenta vre-o lucrare, cerându-i părerea, Caragiale își arunca mai întâi privirea asupra scrisului ei. Vai de bietul tânăr, dacă era neglijent, necitet, pătat. Maestrul îl lua repede:

— Nu ți-e rușine? Așa-ți prezinți copiii? Nepieptănați, nespălați, neîngrijiiți? Ia-i acasă, curăță-i, dichisește-i, spală-i și pe urmă adu-i la mine...

Și până nu făcea așa, Caragiale nu citea manuscrisul tânărului.

Caragiale a fost prietin intim cu Ronetti Roman. Era una din acele prietini indisolubile cari nu se pot stabili decât între intelectuali și cari trec dincolo de moarte. Această prietinie ambii scriitori o întindeau și asupra familiilor lor. Fiul lui Ronetti Roman care studia la Berlin, era nelipsit din casa lui Caragiale, și acesta ne povestea prin ce griji a trecut din pricina lui în teribilul Martie 1907.

Aștepta în fiecă minut ca tânărul să fie mobilizat. Caragiale îi spunea meru să se ție gata de plecare; cum însă dela distanță evenimentele, destul de grozve, păreau încă mai teribile, Caragiale credea că trimite pe fiul pri-

tinului său la o moarte sigură. Ziua cea temută sosi; sosi și telegrama prin care se anunță fiului lui Ronetti Roman că e mobilizat. Cu primul tren tânărul plecă.

Și Caragiale ne spunea, cu duioșie și cu privirea perdută par'că în depărtări:

— L'am sărutat, l'am binecuvântat, i-am recomandat să fie omenos și pe când pleca, mi-am zis: uite, băiatul ăsta se duce să-și expue viața și mâne se vor găsi nătângi cari să-i spuie că e străin is că nu are nici un fel de drept în țara românească....

Tot cu privire la 1907, Caragiale ne povestea că pe când răscoala era în toiul ei, s'a prezintat la dânsul un tânăr, viță de bogătaş, spre a se „consfătuī” despre ceeace este „de făcut”. Caragiale l'a ascultat cu atențiune, dar când tânărul i-a spus că trebuie făcut un apel la austriaci, n'a putut decât să strige:

— Ieși afară!

Și de atunci timpul trecând, maestrul privea scena mai cu indulgență; revărsa asupra faptei urâte soarele imblânzitor al ironiei sale și încheia spunând: Tânărul e cu viitor! Are stofă și va ajunge!

Caragiale era spaima tipografilor. Nu îngăduia cea mai mică greșală de tipar. Afară de aceasta însă la fiecare corectură schimba fraze întregi. Nici odată nu era mulțumit de modul cum își exprimase o gândire, nici odată stilul nu i se părea destul de desăvârșit.

Caragiale a colaborat acum vre-o 14 ani și la „Adevărul”. Acum mai bine de un an fiind la Berlin, mă pomenesc că mă întrebă:

— Știi de ce nu mai colaborez eu la „Adevărul” și în general la ziare?

Foarte curios și speriat întru câtva, îl întreb: de ce?

Răspunsul fu:

— Din pricină că nu faceți corectura bine!

Și răspunsul era foarte serios. La Caragiale corectura era un lucru esențial pentru opera sa. Cunoștea tehnica tipografică mai bine decât un tipograf. Pe manuscris făcea toate indicațiunile. Alegea litera pentru titluri, litera pentru text, litera pentru copertă. Nu îngăduia o iotă prea mult, nu îngăduia să lipsească un accent.

Imi amintesc că pe când în tipografia noastră, după nenumărate corecturi făcute de autor, se puseră la presă „Schifele nouă” și se tipărise o bună parte din tiraj, ne-am pomenit cu o telegramă prin care cerea să oprim tiparul, pentru că la pagina cutare, rândul cutare lipsește o virgulă, iar în altă parte un accent.

În această direcție, Caragiale, care altminteru era foarte deslegat, friza pedanteria. Azi când mă gândesc mai bine, văd că această minuțiozitate izvora din firea sa de artist desăvârșit. Asemenea artiștilor din timpul renașterii, el urmărea perfecțiunea operei sale. Perfecțiune, în gândire, perfecțiune în stilul în care și-o exprima și perfecțiune în mijloacele grafice prin cari avea să împărtășească admiratorilor opera sa, copilul său.

Nu sunt decât puține săptămâni, de când l'am văzut pe Caragiale. Venit în țară pentru câteva zile, a ținut să-și revadă pe toți prietini, par'că ar fi presimțit sfârșitul, deși nici cu o vorbă nu pomenise de dânsul și nici în întreagă ființa lui sufletească, totdeauna vioaie și optimistă, nu putusem observa vre-o schimbare.

Vorbeam între altele de numeroasele felicitări ce primise de a șazecea aniversare și de conștiințiozitatea cu care a răspuns tuturor. Și

el, adânc mișcat de aceste semne de dragoste, ne povestea:

— Când am văzut că curg droaie depeșile și scrisorile, mi-am zis: „Caragiale, acu-i acu, să arăți și tu ce poți! Dar nici odată n'am regretat mai mult că limba noastră e analitică! Mă spetea domnule! Te joci cu telegraful? Douăzeci de bani cuvântul! Da m'am pus și eu colo și adunându-mi tot talentul am răspuns: „Adânc mișcat de felicitările d-voastră, mulțumesc dorind trăiți familia dorința inimei...”

Și numai într'o glumă, într'o scânteiere de spirit a dus-o cât am stăt împreună.

...Și acum tace. Culcat în sicriu, creierul lui, totdeauna în acțiune, totdeauna preocupat, nu mai cugetă. Și imi amintesc de ce ne-a spus odată, că mumă-sa zicea despre dânsul: „Iancu nu-i frumos, dar are haz!” Când mi-l evoc acum pe Caragiale, așa cum a fost ca trup și ca suflet, recunosc tot adevărul cuprins în cuvintele mamei, care cu darul de divinațiune al mamelor, a caracterizat atât de just pe acela care avea să devie marele ei fiu, marele fiu al României. Caragiale a avut haz, — asta-i explicația succeselor sale incomparabile ca artist, asta-i și explicația puterii cu care lega de dânsul sufiletele ce-l apropiu. Simțim că cu Caragiale se scoboară în mormânt și ceva din noi.

(Ad.)

Un episod.

Di V. Savel publică în „Seara” următoarea amintire din viața lui Caragiale:

Un prieten mi-a povestit: Caragiale anunțase odată o conferință la Ateneu, un leu intrarea. Ziarele și-au făcut datoria înregistrând știri sub forma cea mai modestă și pe ușa Ateneului din strada Franklin era lipit un sfert de coală, un mic afiș, care înștiința și el, pe cât îl ajutau puterile, conferința maestrului.

Ce-l hotărise să țină acea conferință și încă la Ateneu, n'am căutat să aflu niciodată, pe mine mă încălzea gândul că voi avea fericitul prilej să-l aud pe Caragiale, să-l văd pe Caragiale, să-i sorb cuvintele și asta imi ajungea mie, care pe atunci debutam cu multă sfiiciune, publicând versuri în diferite reviste ale timpului.

Conferința începea la orele nouă precis. La opt jumătate eram la poarta Ateneului, prea de vreme căci nu venise nimeni încă. După un sfert de oră m'am reîntors. Ca printre niște hecatombe am trecut prin sala de jos, luminată de lună și câteva candelă. În marea sală a Ateneului am admirat pentru prima oară „locul rezervat pentru marea frescă a românilor”. Pe rînd au sosit vre-o patruzeci de persoane, poate și mai puține ocupând locurile din fund. La orele 9 precis, maestrul apără pe scenă. Imbrăcat ca orice burghez s'a așezat la masă și privea la cei ce-l aplaudau. Cât a privit nu știu, știu însă că deodată fața lui s'a iluminat și mâna lui a schițat gestul, care ne chema pe toți lângă dânsul.

— Suntem în familie, ne spune el, veniți mai aproape!

Și toți am năvălit în apropierea Maestrului, care scoțând un volum din buzunar, se adresă puținului auditor:

— Să facem o ședință literară. Pe voi vă iubesc că voi mă apreciați.

Și Maestrul a început să cetească. Frumoasă mi-s'a părut limba românească și abia atunci mi-am putut da seama de finețea ei. O legătură de prietenie se stabilise între noi și el, și când la un moment dat se opri, cerînd o țigară, o aprinse și continuă să cetească.

Două ceasuri ne-a ținut ca vrăjiți — căci ori ce mare scriitor este un vrăjitor, și la plecare câștigasem un prieten și un înțelept sfătuitor, imi povestea St. O. Iosif într'o seară tîrzie.

Cum a murit Caragiale.

22 Iunie, Sâmbătă noaptea.

Mamă,

Îți scriu, deoarece cred că tăcerea ar fi o tortură după depeșele primite. — Caragiale-i mort, mort, și grozava zi de azi ne-a apropiat și mai mult, pe mine și pe sărmanii săi copii; nu mai acuma îți pot vorbi un pic... au trecut două ceasuri, și numai pendula ceasului și murmurul vocii dnei Zarifopol care o mângăie pe dna Caragiale, adevăresc și mai mult ceeace am petrecut eu în orele aceste. — Lovitura a fost îngrozitoare... când Luchi (fiul răposatului N. R.) s'a fost întors dela liceu și noi ne pregăteam să mergem la masă, mutter (mama) s'a dus să'l trezească pe Caragiale. — Am auzit cum tușia noaptea și de aceea nime n'a intrat în camera sa înainte de 1½ h. p. m. — Eu lucram în salon, când Tuschi (fiica mortului? N. R.) intră țipând... fără să vorbim, am înțeles îndată că o mare nenorocire e la mijloc... pe coridor era dna Corez cu ochii plini de groază; ușa deschisă larg, Luchi în odaie cu mâinile în aer, și aproape de pat, lungit pe pământ, cu gura deschisă, palid cu privirea fixă, scumpul nostru Herr Director (Caragiale). Primele momente sunt imposibil de descris... toți țipau...

După ce-am văzut că era în adevăr mort, eu și Tuschi am alergat pe stradă să căutăm unul, doi, trei doctori. Ei au sosit, dar înzădar, căci moartea data deja de vre-o șapte ore. A murit subit. Nu voiu putea să-ți descriu toată ziua aceea: ea, sărmana femeie, din spasmele de plâns trecea într'un leșin îngrozitor. Tuschi a fost destul de tare, după cât îi permiteau puterile, Luchi însă a fost admirabil, dând întregii lumi probe de curaj și alergând la legăție, la societ. de pompe funebre etc... Eu însă mi l'am ajutat după cât am putut, încât m'am mirat de rezistența mea. La miezul nopții au sosit d. și dna Zarifopol, niște prieteni excelenți, așa că cel puțin nu mai suntem singuri. Înainte de a fi venit dânsii numai eu și cu Luchi erau mai cu judecată; bonele sunt așa de tinere și de înspăimântate, încât nu știau nimic ce să facă. Îl așteptam pe Picu cum aștepti lumina soarelui. Luchi credea orbis în el. Corpul trebuia transportat în România, și atunci ne vom întoarce cu toții. Mâne îl vor imbalzama. Lovitura a fost așa de neașteptată, încât noi am rămas strîns lipiți unii de alții, ca și când am simțit încă inevitabila lovitură de trăsnet... Chiar și la ceasul acesta de odihnă, toate ușile-s deschise și noi vorbim toată vremea. Afară cerul e limpede, se zărește de ziuă. Eu imi adun toată energia de care am nevoie pentru ca să li-o împărtășesc și celor din jurul meu.

Dragă mamă, în această confuzie, tu plângi de sigur și împărtășești durerea noastră și desferarea acestei sărmane femei care-l adora.

Și chiar azi a fost prima zi frumoasă din vara aceasta!

Cella.

Condolente.

Dl. G. Moroianu, atașatul comercial al României la Viena, care a avut fericirea a fi distins de regretatul maestru cu încrederea și prietenia sa, a trimis familiei această depeșă:

„Rog primiți respectuoasele mele condoleanțe și partea cea mai vie ce o iau la imensa d-voastră durere pentru pierderea ilustrului soț și părinte, a în veci neuitatului marelui nostru Caragiale”.
George Moroianu.

Iar la adresa dlui Al. Vlahuță la Berlin:
„Am aflat azi din ziarele noastre năpraznică veste. Imi închipuesc cât de mare trebuie să-ți fie durerea pentru dispariția așa de neașteptată a marelui prieten.

Împărtășind din toată inima pierderea personală ce o incerci și dorind a veni acolo pentru înmormântare, rog telegrafiază-mi când are aceasta loc”.

FILIALA DIN ARAD,

Bulevardul ANDRÁSSY n-rul 20.

(Palatul Fischer Eliz)

a BAZARULUI DE DANTELE din Budapesta

va aranja

Vânzare ocașională

pentru vară.

Mătăsuri cor. 1-16; materii de dantele dela 48 fileri în sus; dantele dela 2 fileri în sus; Maideire dela 94 fileri în sus; eiorapi de muolin de mătăsă dela 85 fileri în sus; resturi de dantele cu preț scăzut de 50%.

Di Moroianu a primit răspunsul următor:
„Inmormântarea astăzi. Scumpul defunct pus provizoriu până la Noemvre în cavou la Berlin”
Vlahuță.

D-șoara Cella Delavrancea, distinsă pianistă pe care Bucureștenii au avut fericirea să o aplauzeze iarna trecută, și care a fost în timpul din urmă oaspe al familiei Caragiale, a scris mamei sale o înduioșătoare epistolă despre moartea ilustrului scriitor Dna Ecaterina Ziatco, sora dnei Caragiale, a binevoit să comunice această epistolă ziarului „L'Independance roumaine”, de unde o traducem și noi.

Listă de subscripție pentru ridicarea în București a unui monument lui Caragiale.

Suma din urmă	Lei 1320
I. Gr. Peucescu	20
Cirdelia și Gh. Tașcă	100
N. R. Căpităneanu	100
Dr. Dimitrie Ionescu	20
Jules Gaultier	20
An. Gusty	10
C. Vortman	5
S. Rosental	100
Em. Pantazi	20
C. Xenii	20
M. Oromolu	40
Ion Th. Florescu	40
Aurel Iliescu	40
Maior Copetchi	10
Total Lei 1965	

Concursul de aviațiune din Viena.

(Dela corespondentul nostru.)

(Continuare.)

Franța are cele mai bune câmpii pentru încercări aviatice, în jurul Parisului sunt mai multe, și pe acestea s'au dat luptele decisive prin care i-a succes omului, după enorme jertfe, cucerirea văzduhurilor. Berlinezii au unul la Joachimsthal, foarte bine instalat, dar fără istorie. Austria a făcut experimentările de sbor pe șesul dela Wiener—Neustadt; iar când a progresat până la stadiul de a obține rezultate evidente și esențiale, a căutat, pentru ale demonstra, un loc în preajma capitalei, și a ales câmpul dela Aspern, care face parte din însuși teritoriul comunei Viena și formează împreună cu localitățile Florisdorf, Kagrau, Stadlau etc., în estindere de aproape zece mii de hectare, districtul XXI, incorporat la 1905.

Acum trei luni s'a fixat locul și de atunci sute de uvrieri au fost ocupați cu pregătirile necesare. S'au cosit semănăturile, s'au făcut măsurări, împărțiri, zidarii au pus temelia hangarelor, s'a îngrădit scocul; astăzi, în a-șunul inaugurării, se lucră febril aci, și e evident că foarte multe dispoziții nu vor fi terminate decât pentru al doilea meeting, care Dumnezeu știe când va avea loc. Până atunci se va născoci ceva și pentru simplificarea complicatului sistem de comunicație cu aceste plaiuri, căci pentru acuma nu s'a văzut necesitatea de a dispune, nici din partea ora-

șului, nici din partea direcțiunii căilor ferate, deși, dacă nu altceva, se putea improviza ocazional o gară pe linia ferată ce chiar pe aci duce spre Pojon; se va vedea ce scandaluri vor să rezulte din această neglijență, când Duminecă peste o sută de mii de persoane vor reclama să fie duse acasă după spectacol; și împiegații, neputincioși, zăpăciți, vor chema poliția ca să fie apărați, iar bietul public va trebui să peregrineze noaptea întreagă, pedestru, după ce a stat 8 și 9 ore dearându-l în arșiță.

Ne ducem drept la hangare. Aci se concentrează tot interesul, aci e adevărata viață. Mecanici muncesc din greu sub controlul inginerilor, unii montează, alții despachetează aparatele din lăzile lor mari ca vagoane, a-ripi, helice zac răzimate, fuse și șuruburi tre-nează pe jos, și e bizar a vedea cum se naște, din atâtea bucățele, pasărea măiastră.

În reionul stâng sunt instalați germanii, cei din Austria și cei din imperiu, cu aparatele lor. Sunt cele mai multe, mașini colosale, largi grotine, unele mai îndată destinate a cosi, ori a netezi, trase de o locomotivă, gropile și mușuroaiele miriștei devenite câmp aviativ.

Dincolo, la stânga, e un veritabil cartier latin. Francezii sunt aci, reprezentând Franța, Belgia și Elveția, un italian și, „last, but not least”, fratele nostru Aurel Vlaicu reprezintă cu glorie desevărsită neamul românesc în această adunare memorabilă, întâia de acest fel.

De maghiari nu e nici o urmă, nici pomenire.

Însași Rusia n'a putut trimite decât un pilot, cu un aparat Bleriot.

România însă e în locul prim, cu sistemul original al inginerului Vlaicu, cu monoplanul său, creat de geniul românesc, construit și lucrat de mâni românești în o școală națională. Momentul e de însemnătate epocală; poporul român în frunte, conducător în problema gigantică care va sguđu veacurile viitorului.

Francezii, italienii și românii sunt fii aceleiaș ginte latine, sunt buni prieteni aci în despărțământul lor. Precum ei sunt frați, astfel și sistemele lor tradează imediat înrudirea sufletelor în care au încolțit; aparatele lor sunt toate mici, elegante, ușoare, simple și exacte ca executare, ideia pe care se bazează apare exprimată limpede și fără nici un adaos superfluu.

În general, trei tipuri mari stau la acest concurs față în față exprimate diferit în singuraticile sisteme: tipul lui Bleriot, cu varintele-i originale *Nieuport, Morane, Caproni, Somer, Borel* tipul de biplan al lui *Breguet*, care revine și la Lohren, și, ca al treilea, alătura, și doar chiar înaintea lor, sistemul inginerului Vlaicu, original în toate detaliile și unic în felul său.

Monoplanul Vlaicu e fără păreche. Are greutatea concentrată dinjos, de unde rezultă, automatic, stabilitate desevărsită; are două helice, cari împiedecă torsiunea și fac posibilă înaintarea în linie dreaptă fără cea

mai mică deviere; are cârma dinainte, iar partea opusă e ca coada săgeții, argumentând stabilitatea; e cel mai ușor (210 kgr.), toate părțile au desevărsit echilibru între tăria lor și între rolul ce li-se cere; ca executare tehnică e de exercitate admirabilă, laudă școlii *pentru arte și meserii* din București în ale cărei ateliere a fost, cum s'a scris deja odată, executat.

Ca la expoziția din Rotunde, inginerul Vlaicu e cel dintâi gata cu montarea monoplanului, și ca cel dintâi sboară, deja Joi, peste câmpul dela Aspern, inaugurat astfel prin dânsul. Eri Vineri a sburat iarăș, în prezența unei comisii, și a unui public, care prinzând veste de ascensiunea din preseară, s'a adunat numeros pe pelusa câmpului aviativ. E un fel de examen, așa, pentru formă, și la care candidatul evident știe teoretic și practic mai mult decât celce îl examinează. Vlaicu face ușor și foarte frumos diferite evoluări, ia virajuri, aterisează la puncte ce i-se indică, și e declarat pilot cu diplomă, în timp ce privitorii îi fac ovații entusiaste.

Pe întreg drumul până acasă în Viena, n'auzim vorbind decât despre sborul minunat de frumos și de sigur al românului. Cine ar fi crezut că România e atât de înaintată? „Oameni buni, — observă, pe această ordine de idei un bătrân, — nu știți d-voastră cum ținea Lueger al nostru la români? Nu e deci de mirat. Știa el de ce, fiertatul”. „Adevărat”, recunosc cei cu dânsul, meditănd.

Intr'accia ne apropiem de centru. Mii de lumini se scaldă în undele Dunării. Dincolo de oraș licăresc zări de lumină dela cutare vilă de pe Kahlenberg.

(Va urma.)

C. Nedelcu.

Din România

Schimb de telegrame între M. Sa Regele și împăratul Francisc Iosif. Cu prilejul vizitei delegațiunii militare austriace la Sinaia, a avut loc următorul schimb de telegrame între M. S. Regele Carol și M. S. Împăratul Austro-Ungariei. *Majestății Sale Împăratului și Rege Schönbrunn.*

Am avut o deosebită plăcere de a primi pe Generalul comandant al corpului al 12-lea însoțit de un mare număr de generali și ofițeri. Cea mai vie dorință a inimei Mele este de a'ți exprima călduroasa Mea mulțămire pentru bunăvoința ce ai avut de a le permite să se prezinte Mie. Bucuria ce Mi-a făcut vizita lor a fost cu atât mai mare, cu cât Mi-a dat un prilej binevenit de a re-înoi cordialele Mele urări pentru scumpa Ta sănătate și a mărturisi din nou statornicul Meu interes pentru necurmata desvoltare și întărire a glorioasei Tale armate cu care Sunt unit prin strânse legături. Cu neștrămutat devotament.

Carol.

La care M. S. Împăratul Francisc Iosif a răspuns următoarele:

Majestății Sale Carol I Rege al României, Castel Peleş.

Adânc mișcat de amabila ta telegramă de ieri Te rog să primești cea mai sinceră a mea mulțămire atât pentru cuprinsul ei cât și pentru deosebita bunăvoință ce ai avut de a face o primire așa de strălucită generalilor și colonelilor corpului Meu al 12-lea. Mă simt într'adevăr fe-

Turnătorie de fer și fabrică de mașini societ. pe acții în

Oradea-Mare (Nagyvárad) Össi-ter.

Fabrică de mașini agricole, de pluguri și de șinuri pentru căi ferate înguste; construcții de fer, lucrări de comunicație, atelier pentru reparaturi, birou tehnic. — TELEFON n-rul 340.

ricit de a ști că acești reprezentanți ai armatei Mele sunt oaspeții Tăi, și ți sunt din adâncul inimii recunoscători pentru cinstea ce ai făcut prin aceasta armatei Mele, care privind spre Tine cu admirație este mândră de a Te număra în rindurile ei într'o îndoită calitate. Cuvintele călduroase ce ai rostit în toastul dela prinzul de ieri găesc în inima Mea cel mai viu răsunset, și cu deosebită plăcere mă folosesc de acest binevenit prilej spre a ți exprima cele mai cordiale urări pentru neturburata Ta sănătate și a familiei Tale precum și pentru strălucitul viitor al glorioasei Tale armate. *Franz-Josef.*

Primul-ministru român la Viena. „Neue Freie Presse” anunță că primul ministru român Maiorescu va sosi la sfârșitul acestei săptămâni în Viena și că va avea o importanță convorbire cu contele Berchtold. Pe timpul acela se va afla în Viena și principele de Fuerstenberg, ministrul Austriei la București. Maiorescu va fi primit probabil și de împărat.

Apropiata vizită a regelui Carol la Francisc Iosif. Ziarele din Viena anunță din București că după știrile ce circulă în cercurile Curții de acolo, regele Carol și regina Elisabeta vor vizita la vară pe împăratul Franz-Iosif la Ischl. Vizita la Ischl va dura două zile.

A. S. R. prințul Carol pe câmpul de tragere. Miercuri a avut loc pe poligonul artileriei Mihai Bravu o tragere reală cu o baterie de luptă mobilizată, executată de A. S. R. Principele Carol, ca comandant de baterie. Au asistat dnii generali Peticari guvernorul A. S. R. maior Papană instructorul Altetei Sale Reg. și ofițerul școlii de tragere a artileriei Trăiescu. S'au executat trageri asupra mai multor ținte, A. S. R. a tras asupra țintelor cu multă siguranță, obținând un desăvârșit succes. După terminarea tragerii A. S. R. a mulțumit ofițerilor școlii precum și dlui maior Papană pentru osteneala ce și-au dat decorându-l proprio motu cu ordinul Steaua României, din ordinul M. S. Regelui. La orele 7 seara A. S. R. însoțit de d. general Peticari s'a înapoiat cu automobilul în București.

În aceeași zi s'au întrunit la palatul Cotroceni profesorii principelui Carol, fiind convocați de d. general Peticari pentru a stabili normele și zilele de examen de sfârșit de studii secundare ale A. S. R. Principelui Carol. A. Sa a făcut în timpul din urmă mai ales studii după programa liceului real, continuând lecții de latină și alte studii clasice. Pentru acest examen s'a aranjat ca A. Sa să facă probe scrise și orale din limba latină, filosofie și alte studii de această natură. Comisia va fi alcătuită din profesorii pe cari i-a avut A. Sa și din alți membri, ce se vor indica mai târziu. Examenul se va ține la Sinaia în zilele de 26, 27, 28 și 29 Lunie.

Serbările etnografice ale Basarabiei. Liga culturală pregătește pentru sfârșitul lui August, grandioase serbări etnografice ale Basarabiei. Serbările vor ține o săptămână și ele vor înfățișa progresele realizate în Basarabia sub stăpânirea de un veac al țarismului.

Se va ridica, în parcul Carol din București vestitele cetăți de peste Prut pentru ca publicul românesc să aprecieze comorile noastre naționale din Basarabia. Va fi și o expoziție interesantă de porturi românești de peste Prut, grupuri de țărani în jurul gospodăriei lor, modele de școale, în sfârșit o expunere minuțioasă a vieții basarabene. Lucrările pentru montarea acestor grandioase serbări vor trece de 50.000 lei și ele sunt menite să dovedească tuturor drepturile imprescriptibile pe cari le avem asupra Basarabiei.

Situația politică din Austria.

Viena în 29 Iunie.

Intr'o săptămână — cel mult — parlamentul austriac va încheia activitatea sa, urmând apoi să înceapă vacanțele parlamentare, care vor dura până prin Octombrie, deoarece în Septembrie se vor întruni mai întâi delegațiunile pentru o sesiune ordinară.

Lumea se ocupă de pe acum cu chestiunile cari vor fi debătute la toamnă. Se dă aproape ca sigur că la toamnă vom avea o nouă constelație politică a partidelor parlamentare, precum și o remaniere a cabinetului actual. Rezolvirea reformelor militare, politice, au fost privite ca un obiect de schimb, pânăce în fine guvernul a luat o atitudine mai corectă, zicând că pentru votarea unor reforme așa de însemnate, nu trebuie făcute concesii partidelor politice. De aceea primirea proiectelor de reforme militare este egală cu înlăturarea piedecii celei mai însemnate ce s'a pus în calea formării considerabile și sigure.

Pe lângă aceasta, aplanarea conflictului dintre cehii și nemții din Boemia, se va face în timpul cel mai scurt, — în caz că nu se va ivi un incident nou — așa că pe la mijlocul lui Iulie se va putea convoca pentru o sesiune scurtă dieta din Boemia, ca să iee din rezoluțiunile necesare pentru înlăturarea calamităților financiare ale țării.

În cazul acesta nimic n'ar putea împiedeca o coaliție parlamentară între germani și cehi, care ar fi apoi baza pentru convocarea, la toamnă, a unui cabinet parlamentar, compus din reprezentații germanilor și cehilor.

Formarea unui nou cabinet în locul celui de acum, este aproape sigură, mai ales în urma conflictului dintre conducătorul ministeriului de interne, baronul Heinold, și clubul polon.

Nu-i mai mult un secret, că fostul președinte al consiliului de miniștri, baronul Beck, sub guvernul căruia s'a încheiat ultimul diferend dintre Austria și Ungaria, își dă mare osteneală ca să fie iarăș încredințat cu formarea unui cabinet. Silințele sale, ca să steie din nou în fruntea guvernului austriac, vor fi zadarnice, deoarece moștenitorul de tron, Francisc Ferdinand, e cel mai neîmpăcat adversar al unui cabinet Beck.

Pe de altă parte se menține zvonul că actualul ministru de finanțe, Dr. de Bilinski, are ambiția să fie președintele unui consiliu de miniștri. Misiunea lui de a împăca partidele din Bosnia, pentru ca să poată convoca dieta de acolo, pare că nu va fi încununată de succes, și faptul acesta îi va răpi Dr. Bilinski fapta de a-și continua proiectele de reforme în Bosnia și Herțegovina. În caz că i-ar succeda să devie la toamnă președinte al consiliului de miniștri, atunci va lua și conducerea clubului polon, care, după conflictul dintre el și guvern, pare că nu se află în mâini destul de sigure.

Poziția polonilor va fi, după aplanarea diferendului dintre cehi și germani, cu mult mai nefavorabilă, deoarece ei nu vor mai fi „limba cumpenei”. De aceea va fi nevoie de un braț puternic și iscusit, care să salveze clubul polon dela o deraiare sigură.

Austriacus.

Cronică externă.

Anglia și Marea Mediterană. După o telegramă sosită din Londra lordul Robert a ținut o vorbire, în care a declarat, că Anglia a renunțat la dominațiunea ei preponderentă în Marea Mediterană.

„Flota noastră din Marea Mediterană” — a spus lordul — „a simbolizat puterea mondială a Mării Britanii și acum dupăce guvernul a rechemat flota prestigiul Angliei a fost știrbit în fața lumii întregi. Dominațiunea noastră ne-am elupțat-o cu armele și ne-am menținut-o pânăcum. Numai atunci vom rămânea puternici dacă vom fi pregătiți în tot momentul pentru război”.

La sfârșitul vorbirei sale lordul s'a declarat pentru introducerea obligamentului militar general.

Pretenziunile albanezilor. Albanezii și-au cuprins pretensiunile lor la o conferință, ținută în 20 c. în satul Lunik, lângă Djakova în următoarele 12 puncte: 1. Libertate deplină. Învățământ în limba lor maternă. 2. Recunoașterea legală a naționalității albaneze. 3. Garanții, ca în viitor nu se vor mai lua dispoziții anticonstituționale; respectarea datinilor religioase, tradiționale și naționale, totașa și a moralității. 4. Libertate deplină în alegerea de deputați albanezi. 5. Între marginile descentralizării administrației reorganizarea vilaietelor albaneze. 6. Dreptul electoral la alegerea valiului și a ofițanților de stat mai înalți. 7. Numirea unui comisar al sultanului în calitate de guvernor. 8. Întrebuințarea limbei naționale de către autorități în atingere cu populațiunea. 9. Obligamentul militar pentru toți bărbații albanezi; organizarea specială a ținuturilor dela granițele statelor balcanice. 10. Întrebuințarea impozitelor, excepționând poșta, alcoolul și cele analoge acestora, pentru scopurile naționale a albanezilor. 11. Creierea unui senat central pentru stabilirea bugetului și controlarea acestuia. 12. Întrebuințarea unei părți a venitelor pentru reedificarea caselor arse în timpul luptelor.

Criză de guvern în Turcia. Contra tuturor desmințirilor lansate de guvern evenimentele din Albania par a amenința cu desfășurări de tot grave. Ministrul de interne le-a făcut cunoscute marelui vizir, pașa Said, toate știrile îngrijorătoare sosite din Albania și i-a atras atențiunea asupra caracterului revoluționar, care a început să-l arete mișcarea albaneză. Gravitatea situațiunei din Albania o arată în destul răspuns ce i-l'a dat marele vizir ministrului de interne.

Îndată ce se va adevări, — a declarat pașa Said — că mișcarea a izbucnit în urma neîndestulării populațiunei macedonene cu actualul guvern, întreg cabinetul va demisiona. Bucuros va ceda locul unui alt guvern numai ca războiul din afară să nu fie agravat și mai mult prin o revoluție internă. La declarația aceasta ministrul de interne l-a făcut atent pe marele vizir, că demisionarea guvernului ar cauza izbucnirea imediată a revoluției, dar pașa Said cu toate acestea a rămas pe lângă hotărârea sa. Ministrii au ținut îndată după aceasta un consiliu fără de marele vizir, care a durat aproape 7 ore. Ministrii vor căuta a se înțelege cu pașa Hilmi și pașa Hakki, ca unul din aceștia să primească postul de mare vizir.

Albanezii plănuiesc mari lovituri contra Turciei. Răsculații răspândesc știrea, că Montenegro a pus la dispoziție albanezilor 12.000 soldați și tunuri. Situația în Albania — după o telegramă din Salonic — se agravează tot mai mult. Irsa Bolatinaz renumitul fruntaș albanez a propus nu de mult guvernului otoman încheierea unui armistițiu, și cât pe aci guvernul era să primească propunerea, când s'a aflat că Bolatinaz a intenționat ca în timpul tratativilor câștigând

**PRIMA ȘI CEA MAI VECHIE
CASĂ DE CLAVIRE este a lui
FRANZ și ALBERT RENNER
Timișoara-Josefin str. Hunyadi 12**

**Mare asortiment de
PIANE, PIANINE și HARMONII.
Calitatea cea mai bună. — Prețuri ieftine.**

timp să se poată înarma, procurându-și armele necesare.

Mai recent au dezertat din Dibra 6 ofițeri și 70 soldați și au trecut în tabăra soldaților răsculați din Monastir. Mai mulți ofițeri și bărbați de încredere încearcă să-i îndemne pe soldații răsculați la reîntoarcere promițându-le mari favoruri și spunându-le, că guvernul are de scop numai restabilirea cât mai în grabă a liniștei. După declarația unui fruntaș albanez din Monastir, răscoala soldaților nu e de un caracter local, ci toți ofițerii de origine albaneză sunt decise să lupte pentru pretensiunile poporului albanez. Ciocnirile între trupele militare turcești și populațiile sunt de altcum zilnice în Albania.

*

Statul Egeic. În 16 l. c. s'au întrunit în un congres la Patmos reprezentanții insulelor din Marea Egeică, ocupate de italieni. Cu privire la acest congres s'au răspândit mai multe vești false, pe cari le desmintesc agențiile Havas și d'Atténes. Faptul adevărat e următorul: În 15 l. c. au sosit la Patmos cu vaporul „Patris” reprezentanții insulelor. S'a răspândit vestea, că la un congres ar fi conlucrat și un oficiant al Greciei, ceea ce însă nu corespunde adevărului. Reprezentanții după o scurtă dezbateră au decis următoarele:

Congresul compus din reprezentanții insulelor din Marea Egeică, ocupate de italieni, își exprimă surorii națiuni italiene mulțumita și recunoștința nemărginită pentru eliberarea lor de sub jugul insuportabil al Otomanilor, accentuiază hotărârea fermă a locuitorilor creștini din aceste insule, că vor aduce orice jertfă pentru a nu mai ajunge din nou sub tirănia turcească, proclamă dorința națională de sute de ani a populației insulelor: unirea cu țara-mamă Grecia și declară independența deplină a insulelor pe baza actelor oficiale și a declarațiilor verbale ale generalului Ameglio, ale amiralilor și generalilor, ai puternicei flote italiene, precum și pe baza privilegiilor cu sute de ani înainte: guvernarea autonomă, pe baza principiului nereturnabil, că o țară eliberată de sub jugul musulman nu mai poate să ajungă în acest jug. Congresul îi dă complexului de insule numele de „Stat Egeic”.

În 19 a l. c. a sosit la Patmos primarul din Rhodos. El a adus cu sine ordinul dela comandantul flotei italiene Ameglio, ca membrii congresului să fie transportați la Rhodos. Cei mai mulți plecat îndată la Rhodos, auzind însă generalul Ameglio despre adevăratul scop al congresului a dat imediat ordinul, ca membrii congresului să fie lăsați liberi. Generalului Ameglio anume i-s'a dat la început informațiunea falsă, că congresul ar fi o agitație a junilor turci.

Pentru frații rămași pe drumuri peritori de foame.

Glasul de desnadejde al fraților noștri inundați, a găsit răsunetul ce se cuvine în masa vecinic gata la jertfă a publicului nostru român.

Toate sufletele nobile, toate inimile simțitoare se grăbesc a-și trimite obolul lor mântuitor, pentru că niciodată cauză mai demnă de jertfă nu a solicitat dărnicia cuiva.

Este în joc existența a mii de frați de ai noștri, care pier de foame și de lipsă de adăpost.

Semnaland pilda generoșilor donatori de până acuma, rugăm toată suflarea românească de pretutindeni să-i imiteze, pentru că este nevoie de ajutorul tuturor spre a se acoperi marele gol, lăsat de cumplitul dezastru.

Fără de o asemenea pildă de solidaritate zădarnică va rămânea speranța noastră de a contribui la ușurarea soartei lor.

Facem deci încă odată apel la toți românii și la toți oamenii de inimă; rugăm săracii și bogații să ne trimită obolul, scăpând din ghiarele morții atâtea zeci de mii de suflete capabile de a munci și de a desvolta energia națională.

Sumele se primesc la adm. „Românul” Zrinyi utca Nr. 1. Arad — Ungaria.

La administrația ziarului nostru au mai intrat următoarele contribuții:

Transport	5340.34
D. Lupan, profesor, Brașov, pt. nenorocirii din com. Solnoc-Dobâca	6.—
Emanuil Ungurean, adv., Timișoara, pt. inund. din Cebza și Macedonia	40.—
Gregoriu Bozac, Velcheriul de Câmpie pt. frații nenorociți din Ardeal	5.—
Dna Ecaterina Tacit, Ploești, pt. victimele potopului	9.44
Corneliu Tacit, droghist, Ploești, pt. victimele potopului	9.44
Virgiliu Tacit, inginer, Ploești, pt. victimele potopului	37.72
A. Petra, Sulina, pt. frații rămași pe drum	10.—
Total	5457.94

Cătră restanțieri.

Cu ziua de azi am început să expedăm cu rambursă postală chitanțele de abonament și rugăm pe on. restanțieri să binevoiască a le răscumpăra.

Administrația ziarului.

INFORMAȚIUNI

Arad, 28 Iunie n. 1912

Cursurile dela Văleni.

Cursurile de vară la Vălenii-de-Munte — după cum am anunțat — se vor deschide în mod neobișnuit de solemn fiind de față și prințul Carol, mitropolitul Moldovei, episcopul Hușului, profesori universitari, apoi preoți, învățători și studenți. Ori cine va merge dela noi e așteptat cu cea mai mare dragoste.

S'a constituit un comitet pentru primirea și încartirarea oaspeților. Secțiunile Ligei Culturale și-au anunțat venirea, tot așa un mare număr de fruntași ai culturii românești din regat și dela românii din afară de regat. Se prevăd pentru ziua deschiderii mai bine de 4000—5000 vizitatori. Reducerile pe C. F. R. cu 75 procente îmbie un fericit prilej să meargă și mai mulți.

Pe lângă cursurile obișnuite, vizitatorii vor avea prilejul a asista și la cursurile institutorilor și învățătorilor din Țară, cari cursuri vor avea loc tot la Văleni.

Iubirea noastră de neam și de cultură trebuie să ne îndemne a merge cât mai mulți, spre binele nostru și al neamului. Cursurile încep la 1 Iulie st. vechiu.

Programul cursurilor:

Virgil Arion, Sociologie.
G. Bogdan-Duică, Pedagogie.
Șt. Bogdan, Curente nouă în chimie.
V. Bogrea, Literaturi străine.
Coroiu, conferențiar la Universitatea din Iași, Drept român.
N. Ciotari, Mitologie și literatură nordică.
N. Cartoian, Din literatura populară.
A. C. Cuza, Economie națională.
N. Dobrescu, Istoria Bisericii române.
Nerva Hodoș, Tiparul românesc.
I. Hășegan, Horticultura în gospodăria noastră națională.
N. Iorga, Scrisori de boieri și jupăne.
G. Murgociu, Pământul românesc.
S. Măndrescu, Influența germană asupra literaturii noastre.
C. Moșil, Monete antice din România (trei lecțiuni).

Pericle Papahagi, Din Viața Aromânilor.
V. Pârvan, Civilizații italiene.
N. Popovici-Lupa, Viața agricolă românească.
N. O. Popovici-Lupa, Din economia noastră agricolă.
N. O. Popovici-Lupa, Despre asistența publică.
I. Răducanu, Ficțiuni și realități din viața noastră economică.
I. Răducanu, Politică socială.
Dr. I. Simionescu, Științi naturale.
C. Șumuleanu, Vinurile noastre.
H. Stahl, Cum se vorbește?
I. Ursu, Cauzele mării și scăderii noastre, 3—4 lecții.
Ștefan Velovan, Psiho-fiziologie.

D. C. Sandu-Aldea, distinsul nostru colaborator, ne atrage atenția că fragmentul „Pe Mărgineanca”, publicat în Nr. 126 al ziarului nostru, nu face parte dintr'un roman, ci dintr'o novelă mai mare; d-sa aminteste în aceeaș epistolă, că textul pentru „Șezătoarea” d-lui Tiberiu Brediceanu, a fost scris de d-sa în colaborare cu regretatul I. Borcia. Mulțumindu-i d-lui Sandu pentru binevoitoarele informații, îl rugăm să ne păstreze și mai departe aceeaș acțiune ca până'acum.

Palatele românești gr.-cat. din Arad. În cursul zilei de ieri, P. S. Sa episcopul Dr. Vasile Hossu al Gherlei, înainte de a părăsi pe credincioșii săi din Arad, a luat în primire nou zidite și monumentalele palate ale bisericii noastre gr.-cat. din localitate. Palatele se înalță cu fronturile în Strada Deák și în Strada Weitzer, și sunt atât ca stil cât și ca construcție o podoabă a orașului. P. S. Sa a fost călăuzit de părintele protopop *Dr. Laurențiu Luca* și ded. arhitect *Alexandru Codilla*. Trebuie să relevăm cu această ocazie, că o mare parte din meritul pentru înălțarea acestor palate îi revine d-lui Alexandru Codilla, care și-a văzut prin ele încoronarea unor îndelungate și pricepute stăruinți. D-sa se bucură de altfel de cel mai frumos prestigiu, căci a dovedit în cazul de față, că a putut brava și cele mai grele piedeci. P. S. Sa episcopul Hossu a rămas încântat de frumuseța și trăinicia palatelor. Insoțit apoi tot de amintirii domni, P. S. Sa a vizitat intravilanul pe care se va clădi în curând biserica noastră gr.-cat., intravilan dăruit de municipiu comunei bisericesti. Putem să înregistrăm și faptul, că permisiunea ministerială pentru cedarea intravilanului va sosi peste câteva zile și astfel lucrările de clădire nu vor mai întârzia mult. Noul Sion românesc va fi încă o dovadă a puterii noastre de viață.

La meetingul din Alba-Iulia au mai participat următorii: Din comuna Ecea, tractul protopopes al Făgărașului Ioan Pop preot, Ioan Chebutin, Ioan Polu, Nicolae Polu, Trăian Oltean, Condrache Buta și Gorea Milă, toți economi. Din tractul pesc al Vadului (com. Bihor) au luat parte: Dr. Paul Luran protopop în Vad, Teodor Stanca preot în Grosi, Coriolan Manu preot în Aușeni, din această comună au luat parte și mai mulți țărani, Nicolau Moga învățător în Topa de Criș, 2 țărani din Borodulmare.

Granița austriacă încălcată de italieni. Ziarul „Die Zeit” află din Luderbach, că vre-o 20 ofițeri, și mai mulți soldați italieni, înarmați au trecut granița austriacă în dreptul fortului dela Montepiano și au înaintat pe teritoriul austriac. Cu ajutorul hărților ei s'au orientat asupra fortificațiilor austriace și au scos după aceea mai multe fotografii. Mai mulți turiști au protestat contra acestei încălcări de teritoriu. Italienii nu au plecat însă decât atunci, când li-s'a spus că o patrulă de vânători vine împotriva lor. Asupra acestui incident nu a fost încă nimic comunicat oficial la Viena.

Domnișoară română distinsă. La universitatea din Budapesta a depus cu distincție al doilea riguros în medicină d-șoara Laura Seni din Năsăud.

Felicitări!

Călătoria șefului statului-major austriac, Schemua, în România. Șeful statului-major austriac, generalul de divizie de Schemua, pleacă zilele aceste în România, unde va fi primit Luni de M. Sa Regele Carol în audiență, în reședința din Sinaia. Generalul de divizie de Schemua a făcut în luna lui Martie o vizită în Berlin, cu care ocazie a fost primit în audiență de împăratul Germaniei. Există în monarhia noastră o tradiție, ca fiecare șef al statului-major să se prezinte împăratului Germaniei și Regelui României. Și contele Beck și contele de Conrad, foștii șefi ai statului-major, au urmat exemplului acestuia. Feldmareșalul de Schemua va avea deosebită onoare de a fi oaspele regelui României. Vizita aceasta este o nouă probă despre excelențele relațiuni ale monarhiei noastre cu România, despre care ministrul de externe, contele Berchtold, a spus în delegațiuni, că e o credincioasă aliată a monarhiei noastre, pe care o ajută la menținerea păcii în Orient.

Avis colegilor, cari acum sunt 15 ani am făcut matura la gimnaziul gr.-or. român din Brașov.

În urma apelului lansat neanunțându-mi-se toți colegii, vă comunic iarăș pe calea aceasta programul întrunirii noastre:

Joi, în 11 Iulie st. n. sosirea la Brașov, seara masă comună.

Vineri serviciu divin și parastas pentru cei morți, apoi vizite profesorilor, la prânz banquet, seara întâlnire.

Sâmbătă, excursiune la Sinaia etc.

Participantii să se anunțe pentru îngrijirea de camere la hotel, colegului Radu Prișcu învătător în Brașov. La revedere: Dr. Victor Bontescu avocat, Hațeg.

Averea bisericii catolice din Franța. Ministrul de interne francez a pregătit raportul despre inventarul făcut averilor bisericii catolice. În raport se spune, că până acum s'au inventariat averile a 47,000 biserici, mănăstiri și alte instituțiuni catolice iar statul s'a ales cu o avere de 335 milioane franci, care se va folosi pentru scopuri de binefacere. Sunt de inventariat încă averile a 20,000 biserici și mănăstiri catolice.

x După cum ne comunică Banca Centrală din Budapesta, la traversarea din 25 Iunie a lozurilor convertite dela Banca Hipotecară Ungară au fost trase următoarele lozuri:

Seria 2108 Nr. 43	K 100.000.—
Seria 2976 Nr. 69	K 3.000.—
Seria 56 Nr. 24	K 1.500.—
Seria 2401 Nr. 82	K 1.500.—
Seria 2756 Nr. 93	K 1.500.—

x „Tokio” extirpător de bățături. Se poate folosi cu succes contra bățăturilor (la picioare), negurilor și contra scortășărei pielei. După o folosire de 2 zile ne scăpăm de durerea bățăturilor. — 1 dosă 50 fil. Pentru 60 fileri se trimite francat. Adresa: **Tömöri Antal, Cegléd, II. kerület.**

x Dr. Ștefan Tamașdan, medic specialist în arta dentistică a plecat în călătorie de studiu.

CRONICA SOCIALA

Concertul Mărcuș-Crișan.

Din cauze neprevăzute, d-șoara *M. Cocomescu* nu va lua parte la turneul proiectat; programul însă nu va suferi nimic, deoarece în locul d-șoarei Cocomescu va cânta d-șoara *Aurora de Barbu*. Programul concertului, pe care-l publicăm și în nr.-ul de azi, va fi acelaș pentru întreg turneul. La 1 Iulie artiștii noștri vor cânta la Oradea-mare; în 2 Iulie la Arad; în 4 la Alba-Iulia; în 7 la Brad; în 9 la Abrud; în 12 la Lăpuș; în 14 la Bistrița; în 16 la Gherla; în 19 la Cluj; în 21 la Orăștie; în 23 la Sebeș; în 24 la Seliște; în 26 la Făgăraș și în 28 la Brașov.

Aducem publicului românesc vestea îmbucurătoare că d. *Ionel Crișan* este angajat la opera din *Gablonz*, iar d. *Ștefan Mărcuș* la cea din *Troppau*. Ambii au fost distinși cu premii de Academia de muzică din Viena: d. *Crișan* a luat premiul *Karl Goldmark*, iar d. *Mărcuș*, premiul Academiei.

Interesul pentru concertul acesta, care-i unul din evenimentele artistice mai însemnate din acest an, crește zi de zi, încât ne temem ca publicul românesc din provincie, care va lua parte la concert să nu rămâie fără bilete. Facem de aceea un călduros apel către onor. public ca să se grăbească și să cumpere bilete, sprijinindu-i prin aceasta pe valoroșii noștri artiști cari merită tot sucursul nostru. Dela zelul ce-l vom arăta, atârână nu numai reușita concertului, ci și dovada că suntem un popor cult, înțelegător de artă, și prin urmare capabil de sentimente nobile.

Programul concertului:

1. a) I. Cl. Iuga: „Tu te duci bade sărace”... (doină); b) T. Brediceanu: „Mândro de dragostea noastră”... (doină). D. Ștefan Mărcuș.

2. a) I. Cl. Iuga: „Duce-m'ăș cu luna 'n nor”... (doină); b) T. Brediceanu: „Arde-mite-ai codru des”... (doină). D. Ionel Crișan.

3. a) G. Dima: „Somnoroase păsărele”; b) G. Dima: „Curcile”; c) G. Meyerbeer: Aria lui Urban d. o. „Ugenoții”. D-șoara *Aurora de Barbu*.

4. G. Verdi: Duett d. o. „Don Carlos”. Dnii St. Mărcuș — I. Crișan.

5. a) I. Scarlatescu: „Glas de clopote”; b) G. Dima: „Cerule meu”; c) R. Wagner: Romanța lui Wolfram d. o. „Tannhäuser”. D. Ionel Crișan.

6. . . Acest număr la pian îl va cânta d-șoara de *Barbu*.

7. a) I. Scarlatescu: „Spune-mi codrule vecine”...; b) G. Dima: „Seguidilla”; c) R. Leoncavallo: Aria lui Canio d. o. „Bajazzo”. D. Ștefan Mărcuș.

8. a) G. Donizetti: „L'Addio”. (Duet). D-șoara A. de Barbu — d. I. Crișan; b) G. Verdi: Terzett din opera „Il Trovatore”. (Act. I.). D-șoara A. de Barbu — d-nii St. Mărcuș și I. Crișan.

În Arad concertul va avea loc la *Crucea albă* în 2 Iulie. Inceputul la orele 8 seara.

Textul cântărilor se vinde seara la cassă. Bilete se gădesc de vânzare la „Librăria diecezană” și seara la cassă.

Prețul locurilor: Locul I. 5 cor. (pentru 1 familie de 3 persoane, locul I. 10 cor.); locul II. 3 cor.; locul III. 2 cor. Intrarea 1 cor. de persoană.

Prelegeri populare.

Comitetul despărțământului Diciosânmărtin al „Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român”, va ținea la 30 Iunie a. c. trei prelegeri populare și anume: la orele 9 a. m. în comuna Hărănglab, la care invită cu dragoste pe toți din Gamfalău, Deaj, Hărănglab și jur, cari doresc înaintarea culturală a poporului român. **Comitetul despărțământului.**

Un nou despărțământ al „Asociațiunii” către româzii din cercul Petroșeni.

Comitetul central al „Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român”, prin actul nr.-ul 634—912 încredințându-mă cu înființarea unui despărțământ al „Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român” pentru comunele aparținătoare cercului pretorial Petroșeni, — în conformitate cu mandatul primit, prin aceasta am onoare a convoca pe toți cei ce se interesează de înaintarea în cultură a poporului român și de literatura română, să participe la **adunarea constituantă** ce se va ținea în Petroșeni, la 13 Iulie a. c. la orele 11 în biserica gr.-or. rom. pe lângă următorul program:

1. Deschiderea adunării prin esmisul comitetului central;
2. Constituirea biroului adhoc conform regulamentului pentru organizarea despărțământelor noi;
3. Inscrierea de membri;
4. Deciderea asupra organizării despărțământului și alegerea comitetului central;
5. Verificarea procesului verbal și închiderea adunării.

Dat în Hațeg, la 26 Iunie 1912.

Dr. Gavril Suciu,

delegatul comitetului central al „Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român”.

„Astra” în Roșcani.

P. T. membrii ai despărțământului Dobra al „Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român”, precum și toți sprijinatorii acesteia se invită la **adunarea cercuală** care se va ținea la 29 Iunie—12 Iulie 1912 la orele 2 p. m. în școala gr. or. rom. din Roșcani cu următorul program:

1. Deschiderea adunării;
2. Raportul cassarului și bibliotecarului;
3. Alegerea secretarului pe restul perioadelor;
4. Eventuale dizertațiuni și prelegeri populare anunțate directorului conform statutelor;
5. Alegerea unei comisiuni pentru înscrierea de noi membri;
6. Alegerea delegaților pentru adunarea generală a „Asociațiunii”;
7. Eventuale propuneri;
8. Închiderea adunării.

Dobra, la 15—28 Iunie 1912.

Iosif Morariu m. p.,
dir. desp.

Octavian Fulea m. p.,
secretar subst.

ECONOMIE

Pentru vileri.

Subscrisul comitet, dorind să pregătească un tânăr în toate îndeletnicirile din viierit, și care să stea la dispoziția viierilor noștri, a hotărât să plătească din mijloacele Reuniunii române agricole sibiene taxa anuală, ce se cere pentru cercetarea școlii de viieri din Aiud (Nagy-Enyed), care ține 3 ani.

Condițiunile de primire la această școală, care începe la 1 Octomvrie n. c., sunt următoarele:

1. Tinerii, cari doresc să participe la această școală să dovedească cu carte de botez, că au împlinit vârsta de 16 nai; să dovedească cu testimoniu școlar, că au absolvat cu succes cel puțin școala poporală; cu atestat medical (dela doctor), că sunt sănătoși și viguroși; cu atestatul primăriei comunei, în care s'au născut, că sunt morali, iar cu adevărul dela părinți sau

NAGY JENŐ,
specialist pentru dinți artificiali fără pod
CLUJ—KOLOZSVÁR
(La ospățul străzii Jókai, în casa proprie.)
Pune dinți și cu plătire în rate, pe lângă garanță de zece ani.

dela tutori, iscălită în fața a 2 matori și provăzută cu timbru de 1 coroană, că aceștia nu-l împedecă dela absolverea școlii.

Aceste dovezi, alăturate la o rugare de primire, scrisă în limba maghiară și adresată înaltului minister de agricultură, este a se trimite cel mai târziu până la 20 August n. c. la direcțiunea școlii de viierit din Aiud (M. kir. vinctelér iskola tekintetes igazgatóságának. Nagy-Enyed).

2. Subscrisul comitet mai cere, ca tânărul, care voiește să cerceteze școala, să fie ficior de proprietar de viie din regiunea viticolă a comitatului Sibiiu (din părțile, în cari se lucră viia.)

3. Să dea o declarațiune scrisă și subscrisă de beneficiantul tânăr și de părinții săi, prin care se îndatorează a sta (a lucra) după absolvire cel puțin 5 ani în comitatul Sibiiu, iar la din contră părinții să se oblige, că vor înapoia ajutorul primit dela Reuniune.

4. Să dovedească cu o adeverință de primire a direcțiunei școlii, că sunt primiți la școală.

Preoții, învățătorii și ceilalți cărturari ai noștri să facă băgători de seamă pe cei în drept la această publicație repetită a noastră.

Sibiiu, 17 Iunie n. 1912.

Comitetul central al „Reuniunii române de agricultură din comitatul Sibiiu.”

Pant. Lucuța,
president.

Victor Tordășianu,
secretar.

PĂGINI RASLEȚE.

Michelangelo.

— Viața și caracteristica lui. —

De Richard Muther.

Tradusă de Dumitru Rares.

(Continuare).

De câte ori vorbește el în sonetele sale de patimă, vorbește numai de chinuri și de lacrimi, de tristețe, că speranțele n'au fost răsplătite — și niciodată despre ducerea în îndeplinire a dorințelor sale. Dar natura nu l'a dăruit numai cu darul întunecat al urîțeniei, l'a făcut și nesuferit cu oamenii. Aspru și ironic, cum era în aprecierile sale, era și mândru și-și ieșea repede din sărite, încât nu era nici decum făcut pentru legături de prietenie cu cineva. Despre Perugino și-a spus părerea, încât acesta l'a dat în judecată. În Bologna a rupt relațiile cu bunătatea de om, care era Francia, și fiului acestuia îi spune, că ființele vii ale tatălui lui ar fi mai bune decât cele pictate. Cu Leonardo da Vinci s'a îndușmănit dela prima lor întâlnire, fiindcă chiar și extremul extern, care exista între dânsii, nutrea ura într'insul. Nicăiri nu se arată, unde sunt artiștii florentini împreună. Sensibil și vecinic cu prepus, gata să se întărite și lipsit de veselie, se credea vecinic încunjurat de întrigi. Tot odată apare de pe atunci deja — cu fuga sa din Florența — dependența lui de prevestiri mistice, care a determinat mai târziu de atâtea ori faptele sale. Numai prin lucru își poate amori melancolia și îndârjirea. Lucrează abrupt, nefăcând nimic timp îndelungat, mai apoi descărcându-se cu fulgere și trăsnete, ca o tempestate. Mai cu seamă la *David*, se zice că ar fi lucrat atât de cuprins de frigurile muncii, încât adormea cu hainele pe sine, cum cădea, mort de oboseală, serile.

Când a venit la Roma, a trebuit să urmeze o nouă criză de nervi, căci se loveau aici două lumini deolaltă. M., însuși o fire de tiran, în cea mai adevărată accepție a cuvântului. Pe tronul papal un spirit înrudit, condottierul sanguinic, *Iuliu* (al II-lea), despre care se spunea că-și bate cardinalii la masă. Amândoi steteau unul în fața celuilalt, ca două puteri dușmane. M. vorbește cu papa, având pălăria în cap, și tractează cu dânsul, „cum n'ar fi îndrăznit regele Franței să se poarte” — cuvintele sunt ale lui Soderini. Papa însă îl îmblânzește și-l readuce, când fuge, „cu

cureaua după gât”. Și nu explodează numai în legăturile cu Iuliu al II-lea. În *Carrara* se ceartă cu lucrătorii, cari îi taie blocurile de marmoră pentru monumentul lui Iuliu, apoi cu corăbierii, cărora lea predat transpiratul, încât aceștia se văd constrânși să-i blocheze casa.

Numai cu puterea se lasă silit să ia angajamentul tavanului *Sixtinei. Bramante*, care-i ridică schelele, e învinuit, că atentează la viața lui. Pe pictorii, cari aveau să-i ajute și pe cari îi cheamă din Florența, îi lasă fără de veste în mijlocul drumului. Când ajung ca să lucreze, găsesc capela incuiată. Isprăvește el singur, fără de ajutor străin opera gigantică, numai fiindcă nu poate suferi să lucreze cu alții împreună. La cei de acasă scrie astfel:

„Coplesit de grijuri și de muncă trupească, n'am nici un prieten în Roma, nici nu vreau și nici n'am nevoie de cineva, căci abea am timp să mânânc. De aceea să nu-mi dați și voi de lucru peste puterile mele. Nu sunt în stare să port o sarcină mai grea decât este cea de față, căci îmi este din deajuns”.

După ce și-a isprăvit lucrul, nu vorbește în nici una din scrisorile sale de vre-o satisfacție sufletească. Se tânguie numai, vecinic. Laudă pe Bugiardinii, fiindcă este totdeauna mulțumit cu lucrările sale, până când dânsul nu și-a terminat încă nici una după pofta inimii.

Cu toate acestea, a reprivit mai târziu asupra anilor trăiți sub Iuliu, ca asupra unei epoci eroice. Când a urmat sălbătecului și colericului Iuliu, moalele și sibariticul *Leo*, s'a făcut tot mai mare deosebirea între M. și lumea, în care l'a adus soarta. În Roma de nenea acum un spirit epicurian, doritor de plăceri. Citești despre epoca aceasta că avea cardinali veseli și femei frumoase, apoi despre vila lui Chigi și despre bancheturi luculice, la cari se aruncau blidele de aur, din cari mânca papa, în Tibru. În mijlocul acestei lumi de cavaleri eleganți, flexibili, lângă Rafael, care câștiga pe toți cu drăgălășia sa, se află M. cel țepos și cel misantrop, nesuferit cu întreaga ființa sa, tare și îndărătnic în vederile sale, judecând pe Rafael cu ascuțișul său nemilos. Leo zice lui Sebastiano, că M. e teribil, că bagă în răcori pe toți oamenii.

În urma comandai, care o capătă, de a zidi fațada dela San Lorenzo, e delăturat dela curte. Nu petrece în Roma ci în Florența, în anii următori. Aici vede cu ochii proprii căderea libertății florentine, conduce, la blocadă, întăririle, pentruca să fugă, în momentul hotărîtor — iarăși un simptom pentru controversa voinței, care mâna pe acest spirit chinuit, când ici, când colea. Nu s'a ales nici de operele, de cari s'a apucat, aproape nimica. Planurile i-au fost gigantice. Din tinerețe deja voise să prefacă o stâncă de lângă Carrara într'un colos sculptat. Mormântul lui Iuliu avea să fie o pădure de statui. Pe cât de gigantic în dimensiuni plănuse el totul, pe atât de mic și sărăcăcios îi apărură, ceace i-a fost dat să săvârșească. Vecinic domnește la dânsul disonanță între râvna atotputernică de activitate și puțința de a duce în îndeplinire această activitate visată. Omul, care simțește puteri supra-omenești în sine umblă prin viață cu greutate de fier la picioare.

Întoarcerea sa în Roma nu i-a schimbat viața. Muriseră Rafael și Leonardo, crescuse o generație nouă, pitică. Primește oferte, de cari își bate joc cu amărăciune, în scrisorile sale. Astfel se retrage tot mai mult. „O cetate iredugnabilă”, cum îl numeau contemporanii. Nu mai vine în atingere cu cei vii, ci cu cei morți, cu *Dante* mai cu seamă, pe care-l venerază ca pe un spirit mare, neînțeles. În jurul său suferă numai persoane, cari nu stau în drum gândurilor sale. Tinea prostănaci în casă și vorbea bucuros cu copii. A fost atât de sfilicios, fugind de oameni, încât medicul, care a trebuit să ajungă la dânsul, când a căzut de pe schele, lucrînd la „*Judecata din urmă*” a fost silit să treacă prin fereastră până la el. Și membrii familiei îi erau o povară. Fără ca să aibă cămin propriu a avut să se îngrijească de tatăl, de frații și de nepoții săi, cari erau adevărate tipuri de nobili scăpătați, cari își aruncau toate năcazurile lor lui în cărcă. Și felul în care ajută M. este — iarăși — un amestec ciudat de iubire, care te mișcă, și de mânie, care isbucnește cu putere elementară. Omul, care întâmpină pe dignitari atât de brutal și care ve-

ghează noaptea la căpătâiul servitorului său bolnav, tună și fulgeră plin de mânie când îl roagă ai săi de sprijin, ca mai apoi să-și cruce dela gură, ducând un trai mizerabil, pentru ei.

Mai vine și altă anomalie la mijloc. Ori cât s'a făcut încercarea să se aducă în legătură sonetele lui M. cu platonismul, totuși, Tommaso Cavalieri, Luigi del Riccio, Cechino Bracci n'au fost idei platonice. Dacă adresează lui Cavalieri poezii sentimentale și dacă desenează pentru acesta o răpire a lui Ganymed, se relevă aici un fapt: cum caută pustricul, care era M., mângăiere în schimbul iubirei de femei, care lipsea. Nici aici nu iese din gândurile, car îl martrizează, nici aici nu trece peste învinuiri, cari și-le face însuși. Pe lângă chinurile cunoscute până acum, s'au mai asociat în sufletul lui și scrupule religioase.

Au prins viață amintiri din copilărie, de pe când sta la picioarele lui Savonarola. Dacă și-a amestecat mai înainte conștiința, muncind, acum îi este dor de liniște sufletească, de iubirea dumnezeiască, care „întinsă pe cruce ne oferă mîna”.

„De calea nemuririi-aș fi urmat!

Dar anii toți ai astei vieți nebune

Am ascultat poveștile din lume

Și le-am urmat, de-au dus chiar la păcat”.

Simțește cu o furie păgână, mai la urmă, disonanța între puterea sa spirituală, care viețuiește într'insul și între defectele, neajunsurile trupesti, cari îl chinuiesc. Într'aceleas timp când ridică cupola bisericii Sf. Petru (din Roma), s'a desemnat pe sine, batjocorindu-se cu amărăciune, ca un om bătrîn ca lumea, care umblă într'un scăuș pentru copii mici, dus de rotile. Stă singuratic și bătrîn, într'o „lume trădătoare a durerii, ticăloasă”.

Numai viața aceasta a lui M. îi explică arta. Tițian a fost în consonanță cu sine și cu lumea. Și-a trăit viața armonic. Această fericire launtrică, această liniște mare, a emanat ca un torent din ființa sa în operele sale. M. este însă dintr'o generație *tantalică*. În viața sa nu se află nimic drăgălaș, nimic vesel. Astfel n'are nici arta sa nimic ce să te elibereze, nimic vesel-elenic. Din ea simțești o apăsare grozavă, împreună cu un simțământ, care te înpăimântă. N'a fost întâmplare numai că a dat „Nopții” ca personificare a visurilor ei o mască cu ochii cuprinși de vid și cu trăsături schimonosite și nu e întâmplare nici faptul că prima operă a sa a fost o copie a lui Antoniu, cuprins de muncile demonilor, opera lui *Schongauer*. (Unul din cei mai mari pictori germani ai sec. XV. și căpetenia școlii germane a Rinului superior. Trad.) Și într'insul se luptau demonii, și visurile sale erau lipsite de visuri frumoase, erau chiar spăimântătoare și întunecate.

(Sfârșitul va urma).

— „Românul” se găsește de vânzare la chioșcul de ziare dela gara căilor ferate a statului (Staatsbahnhof) din Viena.

POȘTA REDACȚIEI

I. de L. Lipsește din redacție membrul intern, care ar putea să știe de urma celor reclamate de d-v. Mai așteptați vre-o câteva zile până să vă putem da un răspuns definitiv.

N. P. Vad. Nu se poate publica.

Târgoveanul. Versurile trimise nu sunt publicabile. Mai puteți încerca, — că trebuie însă publicabile. Mai puteți încerca, — vă trebuie însă vinge multe neajunsuri cu care luptă versificația d-v.

Vlăduț. Epigrama n'are sare.

POȘTA ADMINISTRAȚIEI

Ioan Binchici, Pâncota. Dl Mircea Russu-Șirianu tocmai zilele trecute a fost în Arad de unde a plecat la Paris.

Redactor responsabil: Constantin Savu.

Caut

44 drepturi de opțiune la acții „Albina”.
Plătesc 50 coroane de acție. Oferte urgente
să se trimită pe adresa

Gheorghe Comșa,
Poplaka, (Szeben megye).

Se caută

un învățăcel

din familie bună în prăvălia mea de fer,
spețerie, farbă și manufactură. A se adresa
subscrisului.

Dimitrie Popoviciu
comersant, Șiria (Világos).

Ministerul agriculturii și al domeniilor.
Direcțiunea proprietății și a exploatarei mo-
șiilor.

Nr. 43765 — 8 Iunie 1912.

PUBLICAȚIUNE.

În ziua de 20 Septembrie a. c. ora 10 dim.
se va ține în localul Ministerului, Bulevardul Carol
nr. 10, *licitațiune orală* pentru vânzarea terenu-
lui în suprafață de 1837 m². și a imobilului aflat
pe el, proprietate a statului, situat în Capitală,
Calea Victoriei colț cu Strada Doamnei.

680 m². din suprafața totală a terenului sunt
ocupați de imobil, iar restul de 1156 m² este teren
liber.

Imobilul are parter, etaj și mansardă.

În parter sunt două intrări și 11 camere, din
cari 6 sunt prăvălii. În etaj sunt 18 camere, din
cari două sunt băi, iar în mansardă sunt 8 camere.

Garanța este de lei 76.000, iar concurența
va începe dela suma de lei 1.435.720.—

Sztanity György

antreprenor pentru zidiri și pardositor
Arad, piața Kelemen nr. 6.

Primește și pregătește totfelul de lu-
crări de pardosire, construcția dru-
murilor, canalizări și orice muncă
în bransa aceasta oriunde, cu prețurile
cele mai ieftine și pe lângă condițiu-
nile cele mai convenabile. : : :

Prospecte gratis!

KUGEL KÁROLY

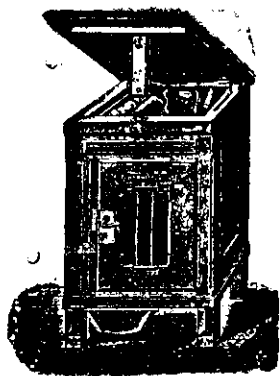
FOTOGRAF

TIMIȘOARA-CETATE (TEMESV.-
BELV). str. Jenőfőherceg nr. 14.

Pregătește fotografiile cele mai
moderne, măriri de fotografii
familiare, grupuri și tablouri
după orice fotografie veche, cu
prețurile cele mai ieftine. Execut
cărți poștale cu fotografii, foto-
grafii pe porțelan pentru pietri
monumentale, după orice foto-
grafii. Comandele din provincie
se execută prompt și conștiințios.

Dulapuri de gheață sistem
IGNÁCZ HENNEFELD, brevetate
Budapesta VI, strada Gróf Zichy Jenő nr. 5.
(Lângă Váczi-körsut).

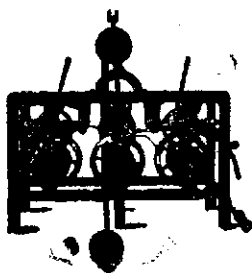
Înăuntru sunt trase cu plăci artistice de piatră
cari nu se ruginesc, nu se oxidează și
nu se murdăresc, astfel că chiar și din sin-
gurul motiv al curățeniei sunt cele mai re-
comandabile. Toate dulapurile de până acum
sunt învelite în tinichea de ținc, cari se rugi-
nește, se oxidează și murdărește, fiind tre-
buită de o continuă reparație. La cele sistem
Hennefeld este exchisă reparația. Nu au cep
pentru scurgerea apei, ci în josul dulapului
un mic rezervoriu, unde se strânge apa. Par-
tea unde se pune gheața se poate scoate ușor.
Gheața în dulap este la loc uscat prin ceea ce
se ajunge la economie de 60% de material.

Catalog ilustrat gratuit și franco.

Catalog ilustrat gratuit și franco.

Oroloage de turn

pentru palate, aces
comunale, fabricii, lo-
cuințe private regu-
lează și aranjază mai
favorabil:

Müller János

Succesorul lui Mayer Károly
dela prima aranjare cu vapor a fabricii
de oroloage din

Budapesta, VII., Tökölly-ut n-rul 52.
(Casa proprie).

Cataloage și specificări de prețuri trimit gratis
și franco.

Mobile de vânzare

Aduc la cunoștința on. public, că din
cauza vârstei mele înaintate nu voi mai
continua executarea mobilelor, iar mobilele
cari le păstrez în magazin *le vând chiar
sub valoarea lor.*

Rog on. public să binevoiască a-și
procura dela mine mobilierul necesar.

Tot aci se află de vânzare articlul de
măsurit și instrumente.

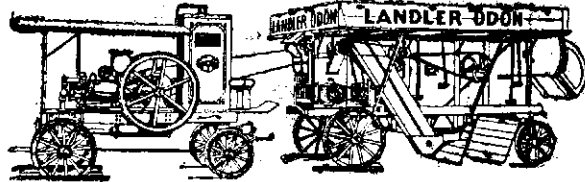
Varga József

ARAD, Strada Kápolna nr. 6/b.

Patentatură originală din Svedia.

„ROBUR” motor cu olei natural

În urma multiplelor calități este oel mai
bun dintre toate motoarele de a-
cest fel având o putere de 2—300
cai (HP.)

NOUȚATE!

NOUȚATE!

Lucru neîntrecut de ieftin!

Il recomandăm pentru

mori-, ateliere industriale

și la totfelul de mașini agricole.

Spese la ceas după fiecare HP. 1¹/₂ fl.

Nu este supus supravegherii finanțelor.

Se vinde și în rate.

Garanție deplină!

Mașini, motoare folosite se schimbă cu nouă.

Catalog la cerere trimit gratis.

Landler Ödön Motortelepe,
Budapest, Lovag u. 2.

Gustați

Berea SLEPING-car

din fabrica „Bragadiru”.

Ingrădiri cu pietrii mormântale.

Lespezi pe mormânt, sarcophage

dela cele mai simple până la cele mai pompoase,
din material foarte durabil care întrece piatra cio-
plită, cu prețuri ieftine pe lângă garanță; execută
pardoseli de granit, totfelul de specialități de pietri
artificiale, vase de flori, stâlpi, decorații pentru
grădini, fântâni arteziane, trepte, decorații pentru
zidiri, în orice stil; desemnuri și proiecte face
gratis și în provincie:

Némethy István,

sculptor, întreprindere de zidiri cu ciment și beton
Cluj—Kolozsvar, strada Bástyá n-rul 4.

TELEFON nr. 644.

In atențiunea băcanilor!

MORI pentru MAC

ȘI

CUMPENE

excelente și cu prețuri mode-
rate se capătă la fabrica

THINSZ A.

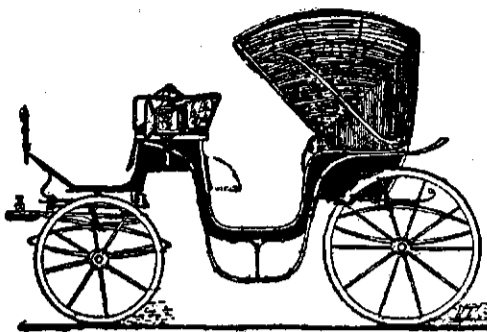
BUDAPESTA, IX, str. Liliom 50.

Heinrich Rastel

fabricant de trăsuri,

Sibiu, Strada Rosenanger 18.

Aduc la cunoștința on. public din loc și provincie, că țin în depozit cele mai moderne **TRĂSURI** precum și totfelul de **CĂRUȚE**. Primesc ori-ce lucrare de **reparare** și **transformare**, **văpsire** și pregătire de șele în preț foarte ieftin. o o o

Karton Aladár

„Alba” fabrică de ghips Orăștie-Szászváros.

Oferă ghips fabricație proprie, fabricat după sistem englez brevetat, de-o solidaritate mare deci un ghips

special de stucatură pentru sculptură
modele și alabastru

care poate suferi mare mixtură, — expedit prompt și eventual pentru expediere mai târzie, cu prețurile cele mai moderate.

Faceți o încercare, deoarece

cine lucrează cu ghips „Alba” face economie în bani!

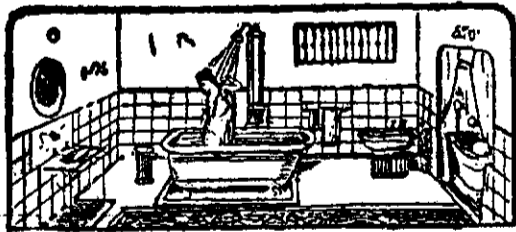
EDUARD LEXEN,

tinichigiu și anteprișă de instalațiuni

Brașov, Atelier: Strada Lungă Nr. 63.
Prăvălie: Strada Gâbel Nr. 2.

Telefon Nr. 334.

Se recomandă pentru pregătirea muncii de tinichigiu și galanterie la edificii, precum coperișe, și învelișuri de turn, ornamente de metal, vase pentru bucătărie, dulapuri pentru ghiță, vase pentru spălat și altele. **Specialist în apaducte la case, canalizări, conducerea de gaz de iluminat, și instalarea camerelor de baie.**

Lampe de carbid de totfelul de la 3 coroane în sus. — — Engroșiștilor li-se dau rabat. Depozit bogat în vâni de scaldat, cămine, closete etc. Serviciu conștiințios. Prețuri moderate. Reparație promptă.

Dacă suferi în dureri de stomac,

dacă ești lipsit de apetit, dacă ți-e rea mistuirea sau dacă ai dureri cari provin din aseasta, cum sunt dureri de dinți, sgârçiri, arsuri, apăsare în stomac, iritație de vomare, greață, răgăieli, etc.

folosește:

Purgativul de fiere (epehajtó) de Rozsnyai,

care e cel mai bun mijloc pentru vindecare în vreme scurtă, chiar și în cele mai neglijate cazuri de boală.

O sticlă costă 40 fleri; o duzină 4 coroane
 80 fleri.

Se capătă la singurul preparator

Farmacia

ROZSNYAY M.

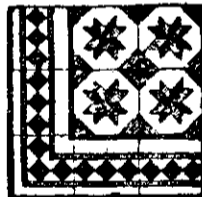
A R A D.

Mandler János

întreprindere de beton, platră artificială și teracotă

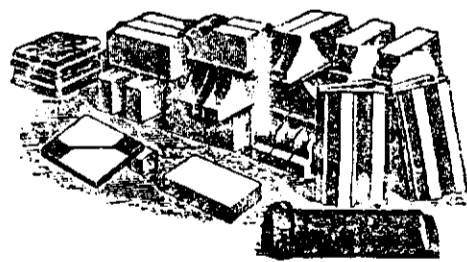
SZEGED, strada Bihari nr. 1.

Primește spre executare totfelul de lucrări în bransa lui, și anume: teracotă, canalizare, betonare, conduct

de țevi de lut și ciment, uscarea pereților umezi, trepte (scări) de platră artificială, pereți, conuri „Rabitz”, incle pentru fântâni, bazenuri, fântâni arteziane și vălăne executate neexceptionabil și cu prețurile cele mai moderate.

Cu prospecte servesc gratuit.

KELLNER ZOLTÁN

prăvălie de lucruri de mână pentru femei și de garnituri de lucruri de mână, tipar de mustre și sală de desen

Am deschis în

Timișoara-Cetate (Temesvár-Belváros), Strada Mercy (Casa Galgon).

Atrage atențiunea on. dame și a institutelor asupra acestui magazin bogat asortat cu totfelul de lucruri de mână desemnate, începute și gata, garnituri, precum și asupra tiparului de mustre și a sălii de desen.

Mare magazin de cele mai noi și moderne perdele și velințe brodate.

CIASORNICE, GIU-VAERICALE, GRAMA-FOANE și PLĂCI :
cu plătire în rate, pe lângă garanție de 10 ani.

Cele mai ieftine din întreaga țară la
TOTH JÓZSEF,
orologier și chirometric
SZEGED, Dugonics-tér 11.

Mulțime de scrisori de recunoștință! Reparații cu garanție de 5 ani. Trimit catalog românesc gratuit și francat. Cele mai bune plăci românești de gramafon.

Cel mai frumos și cel mai ieftin cadou și suvenir este inelul cu litere alui Fischer, care se poate lărgi și strânge, cu literă după plac. — Prețul în bani gata: inel de argint, aurit 2 cor., inel de aur 14 carate 5 cor. și aur cu mărgăritare și pietri turchestan 7-50 cor. sau 3 briliante 38 cor. Porto și împachetarea 70 fl.

Premiat de mai multe ori.

Carl Piffel, prima fabrică de obiecte de metal

Telefon 184.

Temesvár-Erzsébetváros. Gyár: Hunyadi-u. 14. Üzlet: Hunyadi-ut és Missits-utca sarkán Krausz-féle házban.

Recomandă obiectele sale foarte frumoase și solide de tinichigierie și anume: vane de scaldat, de sezut și pentru copii, scaune pentru scaldat, încălzitoare și vane de scaldat după cel mai bun sistem (sistem propriu). Lăzi pentru lemne și pentru cărbuni și alte edibctoe e mtal: precum ciubere, uclioare și căni. — Apoi litere de tinichea și de cositor, inscripții de metal, tăbliță cu numărul casei și cu numele străzii, mărci și firme de ținc. Conduct pentru apă, aranjări pentru baie și closete engleze cu neîntrecutul aparat »Temes«.

Acoperiri de case și turnuri, globuri și cruci.
Catalog de prețuri la dorință gratuit.
Ucenici se primesc cu condițiuni foarte bune.

Vad Gabor

curelar și șelar

ORADEA - MARE

(Nagyvárad), str. Körös n. 38.

Aduc la cunoștința on. public din loc și provincie, că sub firma de mai sus am deschis un atelier modern pentru **curele și șele**

Țin în magazin toffelul de echipamente pentru *trăsuri*, pentru *călărit* și pentru *vehicule*. Mărfurile sunt fabricate din cel mai excelent material și se vând cu prețurile cele mai ieftine. — Primesc orice lucrări în bransa aceasta. Reparații se fac cu prețuri moderate.

In atențiunea damelor!

Primul atelier de corsete vieneze

IOSEFINA BINDER

LUGOJ, str. Bonaz nr. 13.

Pregătește pe lângă garanția, după ultima modă **corsete dinainte drepte**, cari lasă liber stomacul, dar nu exerciază nici o apăsare asupra corpului, cu toate aceste apasă în jos abdomenul.

Mare magazin de **corsete și legătoare pentru solduri, legătoare pentru piept și legătoare pentru ținerea dreaptă a corpului.**

atelier pentru pregătirea corsetelor!

Să se grjească pentru adresa corectă!

Cel mai convenabil atelier din sudul Ungariei.

Edificare ieftină!

Intrece ori-care edificare din alt material. Sistemul meu brevetat Nr. S—5546. Se face prin prepararea în mod propriu al betonului ori alte materii.

Primesc toffelul de edificări, locuințe, case de închiriat, edificii economice și dominiare, crepuri, fântâni, poduri, canalizări, îngrădituri, trepte, padimentări de terase, acoperiș facement, învălituri de cement.

In depozitul meu se găsesc felurite preparate de cement, pietri de edificiu, țigle, colonne pentru case, streșini, trestie pentru tinciuală, cement Portland, gips, var stins ș. a. — Prețuri curentetrimit gratuit.

IOSIF SIMICS,

întreprindere de edificare cu beton, fabricant de obiecte de cement și pietri.

Telefon 246. **LUGOȘ,** Strada Buziaș 37.

FRĂȚII SCHIEL

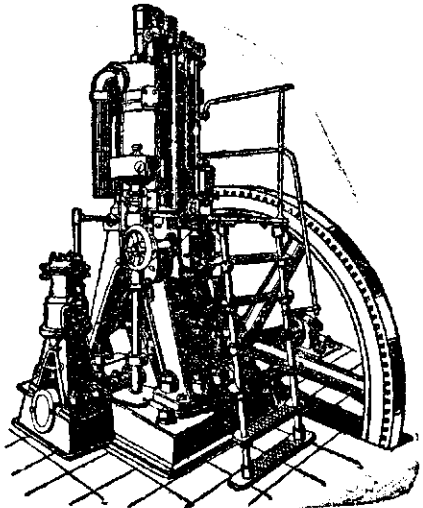
fabrică de mașini, stabilimente
pentru edificare de mori, turnă-
torie de fer

BRĂȘOV.

Cea mai mare fabrică de mașini din Ardeal.

Efectuește stabilimente de turbine, motoare și locomobile de ulei brut, „Corona”, mori mănate cu motoare și apă, stabilimente electrice, stabilimente de transmisiune, mașini de scărmanat și de tors lână.

Execuție modernă, solidă și reală.

Serviciu prompt și prețuri moderate.

Motoare „GÜLDNER” sistem Diesel de ulei brut sunt mașini de instigare cele mai economice și nesimțitoare.

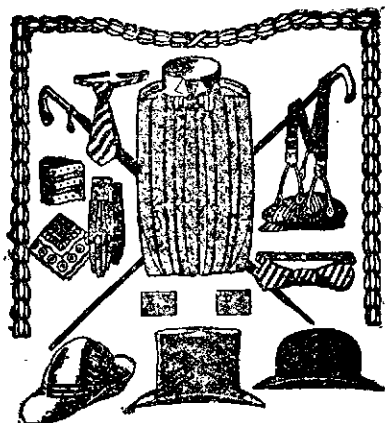
Neajuns în bunătate, și în consum de materie inflamabilă.

Anunț.

S'a deschis marea prăvălie de
modă pentru bărbați și copii

CINTEA și HAU
LUGOJ (Palatul reformat).

Avem onoare a atrage atențiunea on. public asupra prăvăliei noastre nouă și cu totul modernă, înzestrată cu marfa cea mai solidă și fină din patrie și străinătate, și astfel aranjată, încât suntem în plăcuta poziție de a satisface toate cerințele onor. public. În special suntem în plăcuta poziție a recomanda on. public specialitățile de albituri pentru bărbați, și de ghețe pentru bărbați, dame și copii. Rugându-ne de binevoitorul sprijin suntem

Cu stimă:

Cintea și Hau

„Someșana”,

instituit de credit și economii, societate pe acții în D. S. —
Filială în Ileanda-mare. — Giro-conto la Banca Austro-Ungară.

Cu capital social acționar de C. 400000.—
Fond de rezervă . . . . . „ 180000.—
efectuește toate operațiunile de bancă.

o o o o o o

Acordă împrumuturi hipotecare, cambiali, pe lomcard. etc. — Primește depuneri spre fructificare pentru cari plătește 5 procente interese, iar pentru depuneri mai însemnate și stabile precum și pentru depuneri dela corporațiuni culturale și bisericești solvește 5 procente și jum. la sută interese. Darea de venit o solvește institutul.

o o o o o o

Depuneri și ridicări se pot face și prin poștă, spre care scop la cerere se trimite cheque-uri poștali. — Corespondența în limba română, maghiară și germană. o o o o o o o o

Direcțiunea.

Cea mai veche prăvălie de mașini de cusut din Ungaria-de-sud.

REINHOLD ZOLLER mecanic

Biserica-abă—Fehértemplom, str. Schiller (lângă „Burg”)

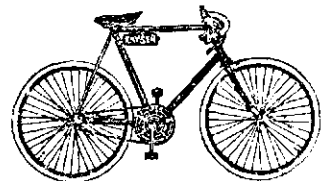
Fond. în anul 1880. Telefon nr. 46. Premiat în Timișoara în anul 1891.

Recomandă marele său magazin de mașini de cusut pentru case precum și pentru ateliere; mașini de cusut speciale pentru blanări, mănuseri etc.

BICICLETE,

cele mai noi modele 1812. Helicul-Premier. Kayser etc. Garnituri pentru biciclete, clopoțele, lampe, cornete, ținător de săbii, pompe în totă mărimea, etc. etc.

GRAMOFONE;

Pathée cu marca „Engel” Automate statif.

PLĂCI

Pentru gramofone în orice limbă din Monarhie. Noutăți.

Pentru plătire în bani gata și'n rate.

Cel mai bine aranjat atelier pentru reparaturi.

Garanță.

Executare excelentă.

Rugând binevoitorul sprijin, sunt

Cu stimă:

Reinhold Zoller,
mecanic.

S'a deschis

băile situate pe teritorul cel mai frumos din comitatul Aradului, cu apa cea mai sănătoasă și aierul cel mai curat, provăzută cu tot confortul:

„Băile dela Moneasa“

unde se găsește apă de cură din izvoare calde naturale de conținut feros, cură de apă rece, hotel, ospătărie, muzică țigănească stabilă, loc de tenis, cofetărie și alte locuri de distracție. Stațiune interurbană și de cale ferată. Camere în hotel se capătă dela 1 cor. 20 fil. în sus. În ospătărie în tot timpul se capătă mâncări foarte gustoase, vinuri excelente de podgorii, bere răcită în gheață și alte beuturi răcoritoare, cu prețuri ieftine pe lângă serviciul cel mai conștiințios.

La dorință direcțiunea băilor servește cu prospecte și alte explicații.

Rugând binevoitorul sprijin, sunt cu

Deosebită stimă:

Németh István,

arendatorul băilor și ospătar.

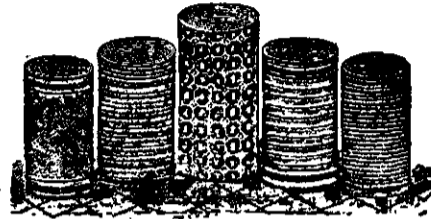
Fără nici un obligament de a cumpăra vă prezentăm cea mai bună mașină a secolului prezent, cel mai nou model de mașină de scris

S. SMITH PREMIER

cu scrisoare vizibilă, provăzută cu cordea dublă în două culori, rubricatoare, cu aparat Tabulatus, angajament complet de litere, provăzută cu aparat adunător.

Agencia principală pentru Ungaria-de-Sud:

ELSŐ DÉLMAGYARORSZÁGI SZÖNYEGHÁZ ÉS MODERN IRODABERENDEZÉSI VÁLLALAT.

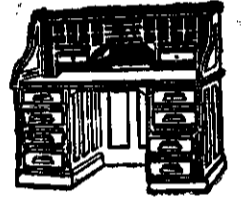
(Primul magazin de covoare și întreprindere de aranjament pentru birouri din Ungaria-sudică).

Maitinszki Pál és T-sa

Temesvár-Belyáros str. Jenő-herceg nr. 8.

Se primește orice soi de mașini de scris spre reparare completă, spre ținere în bună rânduială și spre curățire în baza unui legământ anual. Lucrări de dactilografie, copieri cu ajutorul mașinei dactilografe se execută cu prețurile cele mai ieftine. — Hectografe și toffelul de rechizite dactilografe fabricații americane-engleze, cu prețurile cele mai convenabile.

În departământul de covoare se vând covoare veritabile de Persia, Smirna și toffelul de covoare cu prețuri foarte scăzute

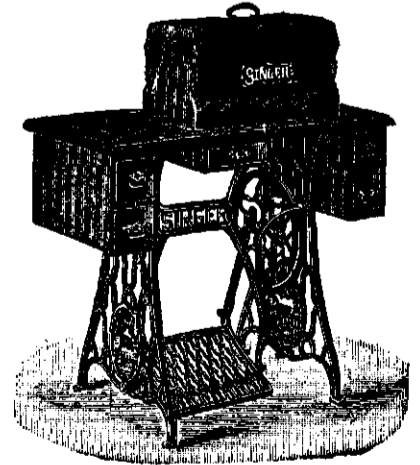
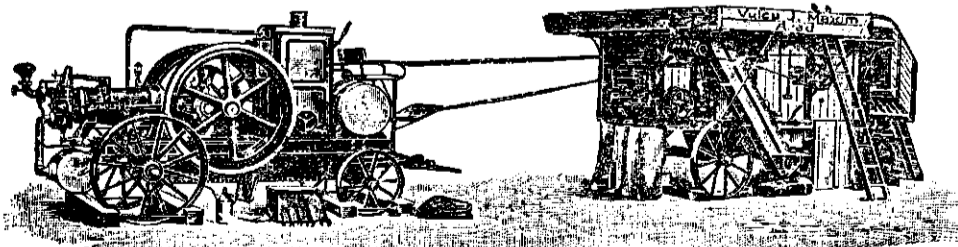
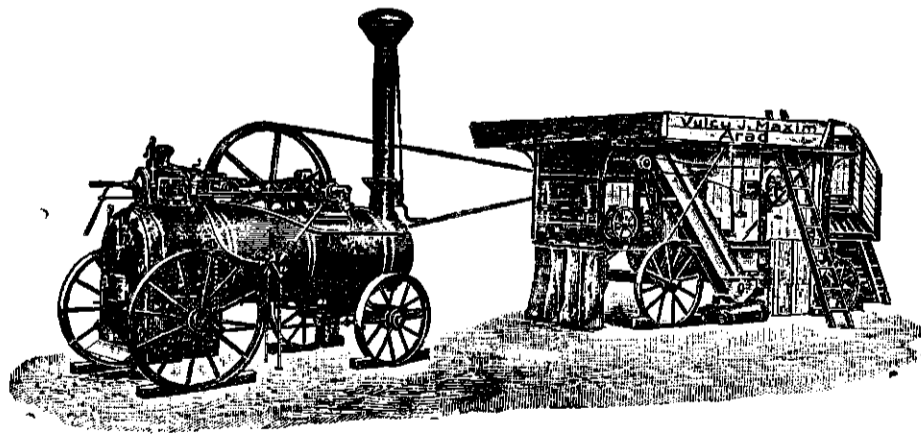

MAXIM I. VULCU

FABRICANT ȘI NEGUȚĂTOR DE MAȘINI

ARAD, Strada Făbián László n-rul 5—6. Telefon nr. 608.

Atrag atențiunea Onor. public asupra marelui meu magazin de mașini și fabricate americane, ca cele mai bune și renumite mașini de săcerat și legat snopi Plano, fabricatul cel mai bun al lui Cormic din America, mașini de cosit nutreț și, Garnituri compl. de treerat cu aburi sau motor. Uleiuri de mașină și motoară,

curele, unsoare de mașină, saci, ponieve, măji, și toate trebuincioasele mașinelor de treerat, precum și pluguri, grape americane, mașini de sămănat și tăiat nutreț și, alte requisite economice.

Se caută o mașină de 10 ori de 12 puteri de cal spre cumpărare.

==== Cățiva învățăcei din casă bună cu 2—3 clase gimnaziale angajez. =====

Valorizare de nisip

Cine are nisip mult, să ceară în interesul propriu următoarele cataloage și prospecte:

- F. 3. *Forme și unelte pentru pregătirea articolelor de beton.*
 F. A. *Fabricarea țiglei de beton, orânduită la lucru de mână.*
 Cs. G. 4. *Fabricarea țiglei de ciment pentru lucru de mână.*
 B. B. 1. *Fabricarea blocurilor de beton.*
 C. S. 1. *Fabricarea tablelor mozaic și cement.*

Să ceară totodată examinarea gratuită a nisipului, mergerea la fața locului a inginerului nostru și să examineze mașinile noastre de valorizarea nisipului.

SZÁNTÓ és BECK, ingineri,
 fabrică de mașini pentru industria de nisip
 BUDAPEST, VIII., Viola-utca 7. sz,

: Atelier de croitorie :

Ioan Avram,

→ Bistrița ←

Strada Iemnelor Nr. 63.

ni casa Dr. Onișor, peste drum de casa comitatului.

P. T.

Am onoare a aduce la cunoștința on. public, că mi-am deschis modestul meu

atelier de croitorie

în strada Iemnelor nr. 63, unde l-am mărit și aranjat după cele mai nouă recepții, astfel că acum sunt în plăcuta poziție de-a putea ținea în depozit permanent o cantitate însemnată de stoffe și alți articoli de bransă. — Materialul este cel mai bun, prețuri cât se poate de moderate, comanda urgentă se efectuează în cel mai scurt timp.

Proprietarii

de mașini de treerat

cruță bani, timp și lucru

cu folosirea coșului
 brevetat „STERN”

O comisie de specialitate a constatat, că o cantitate de paie de 500 de bugle treerate cu coșurile de până cum, a dat încă 680 kgr. de grâu la a doua îmblătire cu coșul »STERN«.

Cere prospect franco și gratuit dela

Bárdos és Brachfeld,
 Budapest, VI., Gyár-utca 5.

Dacă stropești cu „FORHIN”

I - ai mai puțină bătaie de cap,

II - a lucru mai puțin,

III - a cheltuială mai puțină!

deoarece »FORHIN«-ul este MICTURA DE BORDÓ adesea îmbunătățită. Se lipește ușor chiar și de frnzele umede. La ori-ce brumă poți se stropești, nelăsând ni » un fel de sediment (drojdie). Multime de scrisori de mulțămită și recunoștință. Pregătim invenția drului Aschenbrandt de Rézkenpor și Bordolpor. Cere prospect gratuit și franco dela fabrica

„FORHIN” BUDAPEST, VI., VACZI-UT 93.

STEFAN SLADEK jun. fabrică de mobile

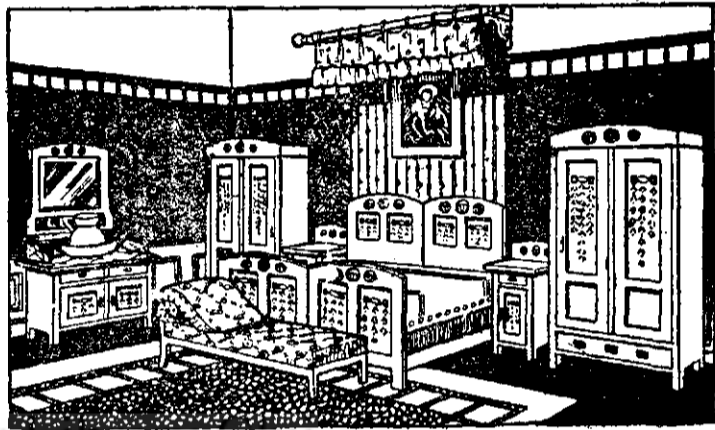
VÂRȘET, strada Kudritzner n-rul 44—46.

Cea mai renumită

mare fabrică de mobile din sudul Ungariei (VERSECZ).

Pregătește mobilele cele mai moderne și luxoase cu prețuri foarte moderate.

Mare depozit de pianе excelente, covoare, perdele, țesături foarte fine și mașini de cusut.

Articole de casă de sticlă și porcelan, utensilii culinare, articole de argint, nickel și aramă, lampe, rame și picioare la aparate fotografice, cuțite, furculițe și linguri de alpaca și argint, articole de oțel »Sollingen«. — Mobile de fier, cămine perpetice, sobe, articole de toaletă și turiști, cu prețurile cele mai ieftine — se pot cumpăra la firma:

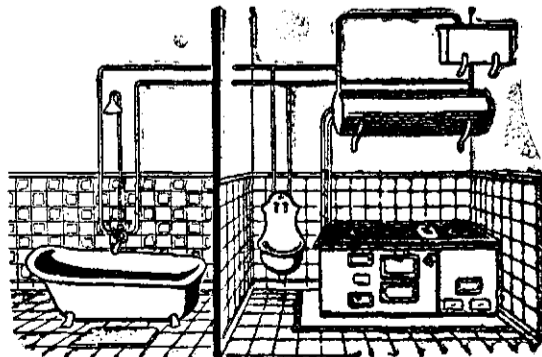
JOSEF JIKELI

SIBIIU—HERMANNSTADT, Strada Cismădiei 47.

Bruno Widlasch,

lăcătușerie artistică pentru mașinării și zidiri. — Atelier special de instalațiuni pt. lumină electrică, apaduct, aranjamente pt. băi, canalizări și closete.

SIBIIU, Fingerlingsgasse N. 3.

Oferă cele mai solide lucrări: porți de fier, trepte (scări), balustrade și îngrădiri de morminte după desemn sau după planul propriu; cupatoare și cazane, montări și transmisiuni pentru orice fel de mașini. Aranjări complete de closete pentru canalele din oraș. Instalări de băi, apaducte și canalizări. Depozit de fântâni de apă (construcții proprii), cari s'au adevărit de cele mai bune până acum. Closete patent scutite de îngheț, montate gata, cari în cursul iernii trecute n'au înghețat în liber nici la un ger de 28 grade, liferez cu garanție pe 5 ani.

Cea mai perfectă executare de instalațiuni de lumină electrică, telefoane și telegrafe. Vânzare de cazane de aramă și țincuire. — Proiecte și planuri gratuit și prompt.